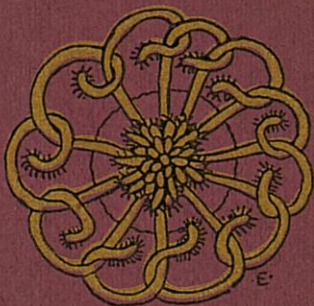

JOEL LEHTONEN
MATALEENA
LAULU SYNNYINSEUDULLE

Helsingissä, Kustannusosakeyhtiö Otava

JOEL LEHTONEN

MATALEENA

LAULU SYNNYINSEUDULLE

SALOTÖLLI

Mun riemuni on avaroilla kylillä korkeiden vaaranteiden harjanteilla, missä aurinko hellänä säteilee kaukaisen tuulen suhistessa, laihopelloissa käyvät levottomina tuulen välähtelevät laineet, kyläraitti johtaa kultaisena ja mutkittlevana kauas yli mäkien sinne missä auringon säteissä etäällä kimeltävät kirkkaat, kiertelevät vedet.

Kyläraitin kiviaitain takaa käy laihoista kuiva, täyteliäs tähkän tuoksu, kun aurinko lämmittää. Ja moni sininen, hymyilevä kukka viihtyy kahisevain, keinuvain olkien seassa.

Moni sininen kukka turvallisesti laihojen seasta tirkistelee, monet kirjavat kukat viihtyvät upeassa ruohikossa pellon vehreillä pientarilla.

Siellä minä käyn kyläraitilla onnellisena kuin sadun prinssi ikään. Avonaista rintaa auringon kuuma hengitys hyväilee, silmäluomien lävitse tunnen säteiden huumaavan kuumina pujahtavan aivosuoniin ja minä

hymyilen. Tien hieta paljaiden jalkain alla polttaa.

Oletteko nähneet onnen prinssiä? Paljain jaloin, yllä vain alushousut ja paita, sekin auki reväisty, niin että rintaa vapaa tuuli ja auringon kuumuus leyhyttää.

Moni tuoksuva kukka viihtyy tuuheassa ruohossa pellon pientarilla, moni loistavan punainen tai keltainen talon pääty kohoo näkyviin keinuvain tähkkin takaa.

Ja minä muistan monet ystävällisesti säteilevät silmät siellä taloissa, joista jotkut kokonaan peittyvät tuuheaan sireenipensaikkoon tai joiden akkunain edustaa hämärtävät piilipuiden pitkät ritvat. Ja minä alan itsekseni kyläraitilla laulaa.

Minä kuljen kohti jotain rakasta, tuttua taloa, ohi ylpeästi suhisevain riippakoivujen, mitkä siellä täällä vankkoina, vanhoina ja kyyryisinä varjostavat hehkuvaa tietä. Iki-koivun alla minä lepään. Ja kas, kun minä avaan talon narisevan portin, niin oitis astuu portille vastaan joku mies tai nainen, jolla silmät ystävällisesti säteilevät ja käsi tervetulleeksi puristaa ja huulilla väreilee nauru.

Kymmenen vuotta tulevasta elostani tuskalle ja nääntymykselle kiitollisena an-

nan, kun saan tunnin istua synnyinkylässäni jonkun talon kamarissa. Aurinko huikaisen akkunasta paistaa, ruusut tuohisissaan punaisina loistavat ja palsamien varret kuuluvat läpinäkyvinä, heleän punaisina kuten kappale uhkuvaa, täyteliästä inehmon valta-suonta.

Ja he tuovat eteeni lasin leppoisaa, kirkasta viinaa sekä kahvia suurissa, kullankirjatuissa kupeissa, myös syliini hanurin, tuon räikkyvän ja kevytmielisen ihanan soittopelin. Silloin mun rinnassani kavahtaa kuten olisi aurinko sinne tuhat kirkasta sädelankaa polttavaksi palloksi kerinyt. Minä nielaisen lasin pohjaan armaalle isäntäväelleni. Aatoksetonna hymyillen ja nähden ruusujen ja palsamien punaisen loisteen akkunalla annan minä remppautuneesta soittimesta remuta väkevään, liikuttavassa surumielisyydessäänkin riemukkaiden kansanlaulun sävelten.

*

Ah, tämä on huone, jossa minä neljäkolmatta vuotta sitten äidiltäni, Matalleenalta, tuskin kuukauden vanhana riistettynä vieraiden hallussa, loisakkain lasten parvessa permannolla potkin ja kiruin vaistomaisesti

kaivaten oman emoni povea. Oli mulle silloin tuotu vieras nisë, minä en ollut huollanut siitä pitkään aikaan, olin tikahtuakseni, suu ammolleen porannut posket tulipunaisina pullistuen ja silmät kiiluen kyyneleistä, kunnes väsyneenä nukuin.

Armas synnyinkylä korkealla vaaralla upeine vainioinesi, joiden yllä säteilee pyhä päivä, tuttavallisine kartanoinesi, missä minulle säteilevät monet hymyilevät silmät, palsamikukkinesi, leppoisine viinalasinesi ja harmoonikkoinesi, miten sua kiihkeästi rakastan!

*

Mutta kun minä vaaranteiden rikkailta kyliltä, joiden hellettä ilmanrantain sauhuista leyhyvä tuuli viillyttää, alas ikuiseen korpeen käyn — tuossa aukee lepikon helmassa aho: muinaisen kaskan kannot siinä tököttävät mustina vielä, lukemattomat kivet siinä polttavina auringon häikäisyä heijastelevat — on niin paahtavaa ja yksinäistä, mansikan kukat tirkistelevät raukeina ja auringon hehkun sokaisemina, ahon laidassa huomattomana seisoo yksinäinen horsma.

Missä ovat hanurin sävelet nyt sekä välinpitämättömäksi riemastuttava viina, ky-

län keinut, sen tuulessa tohisevat tuulimyllyt ja ystävälliset, hymyilevät silmät? Aholta luikertaa polku alas hämääjän alhoon, jossa lauluttomassa viidakossa karja paarmain kiusaamana ynyy ja kellot ramisten pakenee tiheimpiin rytöihin. Niistä on metsäpuro helteessä paennut, kuuma, ummehtunut mudan haju löyhähtää puron uomasta, mustassa mudassa janoisina nyyköttävät suokasvit. Rotkon reunalla töröttää rivi kummallisia, hirmuisia kivimöyhyjä. Yksi niistä on kuin musta jättiläissammakko: kurottaa paksua kaulaansa ja janoinen suu on auki ikäänkuin odottaisi kultaisen sudenkorenon vatsaansa lentävän.

Suurilla kankailla, joilta tukit äskettäin on hakattu, on tukehuttavan kuumaa. Taivas on kuin alaspäin kääntynyt jättiläisuunin kita, lentää, lentääpä huikaisevia kipeniä sieltä jättiläisuunista. Jos ilmaan katsot, niin silmissäsi pimenee, kaikki on ympärilläsi kuin hämää sauhu, tie jalkain alla polttaa ja pistelee, kellervänä paistaa hieta, kulonpunaishina himmottavat ympärillä kaadettujen mäntyjen kuivettuneet latvukset, tulipunaishina tuikkii kuumassa kankaan kamarassa ketoneilikka. Kannonpäässä kihoo pihka, siellä täällä töröttää paahtavalla

kankaalla vielä joku seisomaan pelastunut, hoikka mänty. Tulee silmäteriin pistävä raukeus, kärpäset ja paarmat kasvojen ympärillä hörräävät, käsivartten voimat paahde veltoksi vaivuttaa.

Metsä on niin kummallinen. Avaroilta rahkasoilta kuuluu raukeana taivaanvuohen kaukainen, yksinäinen huhutus, tulee raukeana mieleen tuijottava kaipausta avaroille vaaroille, joiden harjoilla varakkaat talot auringonpaisteessa punaisina ja kellervinä loistavat.

Loputon, yksinäinen metsä on kummallinen, on kuin se sydämen tunteettomaksi imisi ja kuitenkin jättäisi sinne tuijottavan, sanattoman tuskan.

Niin liikun minä kivistä metsätietä kauas korpeen velipuoleni orvolle mökille.

Tulee yhtäkkiä polun päässä eteen nokkinen aita. Kas sieltähän se tölly näkyy aidan takaa metsäaukeaman keskeltä.

Siinä on pieni kesantopelto, multa paahdettuna paistaa, kiviraunioita on vierivieressä, syltä korkeita, mustia, surullisia kiviraunioita. Kivetkö sinä leiviksi pehmität, veli?

Kesannon vieressä nyyköttää harmaa tölli, sen akkunakolot kuumottavat ahdistavan mustina, kuten tajuttomina, sokeina.

Onpa siellä vielä tuohikattoinen aittapahainen, onpa navetta ja metsän laidassa savuinen sauna, jossa sirkka uupuneesti soittaa.

Mutta ympäri töllin aukeaman piiriä seisoo uhkaavana, liikkumattomana tuuhean ihana korpi, jonka puiden välitse kummallinen tummuus ammottaa kuin hiiden silmät. Metsä korkeana ja auringon paahteessa kiiltävänä, hievahtamattomana kuten salajuonia punoisi. Vain kalpeain haapain punertavat lehdet läpättävät. Metsä joka taholta orpoa mökkiä kummallisilla, ilkkuvilla katseillaan piirittää.

*

Siellä on mökin aukeaman reunassa tuhkainen palo, jolla korkeain kivien välissä nokinen mies hevosineen raataa.

Hehkuu tulikuumana taivaan pätsi. Kun raataja auran kurjessa päättään taapäin nakkaa karkoittaakseen punaiselta otsaltaan kärpästen hörisevää parvea, joka hikireijissä pistelee, vihavoi kuin suola, silloin katseensa

sattuu paahtavaan taivaslakeen ja auringon säteiden tuliseen virtaan. Huikenevatpa pienet, samenevat silmät silloin, huikenevat silmät ja aivoissa huimahtaen pimenee. On silmissään maailma kuin sekava sauhu, johon taivaan jättiläistakan kidasta satamalla palavia kekäleitä sataa.

Kyntää velipuoleni, vankka, varaton mies. Paiskaa kiukkuisesti päätään, leimahdtaa silmistä taas vihainen tuikaus, puree karkeita, karvaisia leukojaan ja iskee auran kurkeen kämmenensä vankat kuin punaisesta hongasta veistetyt lapiot. Kajahtaa nokisella palolla korven uroon karjaus. Vankalta otsalta valuu kimaltaen hikihelmien kultainen parvi, asettuu hetkeksi kutittamaan kulmakarvoja ja sitten vihavoiden kierahtää silmäkoloon. Samenevat poskien noessa kultaiset hikihelmet, miehuuden tunnon kallemmat korut, ja putoavat kyntäjän jalkoihin alas harmaasen tuhkaan.

Laiha on kyntäjän tammaparka, paljon on sillä töitä töllillä ja talon päivätöissä. Pää riippuu raskaana, harja huiskii takkuisena, silmät tuijottavat raukeina, kun se kirkuilevaa auraa kiskoo. Velipuoleni vanhin poika, kiersilmäinen, laiska Mateus, harppailee tamman rinnalla sen kimpusta

lepänlehvällä kärpästen kihisevää, pistelevää pilveä karkoitellen. Mateuksen liinatukka alas silmille luuhottaa, kiukkuisesti Mateus hevon selästä kärpäsiä hosuu, ruopaisee joskus pistävän paarman olkapäästään, joka paljaana paistaa riekaleisen rohdinpaidan reiästä.

Metsän helmasta lentää vihreän kiiluva parvi paarmoja. Janoisina, silmät hehkuen ne hyökkäävät suoraan raatajain kimppuun. Jo tunkeutuvat hevon höriseviin sieramiin ja silmäripsien alle sekä lapojen verestäviin haavoihin, pistävätpä kymmenesti myrkkyyiset okaansa nahkan läpi masmalolihaan. Ravihostuu silloin hepo, kirkaisee aura kivissä kuin veitsellä korvia vihloen, mies on lentää nenälleen tomuun, hevон takakoivet ovat sahrojen ulkopuolella. Kiroaa velipuoleni, sänkiset leuat harmista vapisevat.

— Polta, polta päivä perkele! hän hampaitaan kiristellen ärisee, asettaa uudelleen tamman sahroihiin. Sitten hetken levähtää ja pistää piippuun. Kuten vihassa tuijottavat hikiset silmät salon piirittävään, outoon syvyyteen.

Isän tupakoidessa piilee Mateus palolta saunan luo juomaan lähteelle, jolla veljeni eukko lastensa vaatteita pesee, laihana ja

ruskettuneena kyyröttää, paljoja hommiaan ajattelee. Ah, riekaleiset ovat vaatteet, joita pesee, kuin reikiä vain, kuin rääsyistä solmittua verkkoa vain ne karkeat rohdinhousut ja piikkopaidat. Vaan eipä jaksa parempia hankkia. Minkä kultaisen tähkän louhikosta kasvatetuksi saat, se tuskin hengen pitimiksi riittää. Villi on suuri, louhinen salo, tuhannen kultaista hikipisaraa maksaa jokainen tähkä, joka sen helmasta keltaisena nousee.

Rikkaruohopa vetisenä ja vehreänä tuossa kaalintaimet uhkaa peittää, kitkemättäpä on vielä perunamaakin, joka mutkittelevina vakoina saunalta ylös tölviä kohti koo. Oi pyhä aurinko, anna pitkää päivää, älä helteen nääntymistä köyhälle anna!

Pian vaativat murkinansa väsynyt mies ja lasten mankuva, kitisevä liuta, murkinansa kovaa leipää, piimää ja suolaa. Silloinpa syödessä emon sylissä nuorin lapsi, Maria, kiukkuillen ja kourat kokkelissa riuhtoo, puulusikkaa kouraansa vaatii hänkin kuten muut. Mankuvat ympärillä lapset, yksi mankuu emoa leikkaamaan leipää, toinen voittomuutta kitisee, kolmas tappelee kannikasta veljensä kanssa. Syöttää emo ja uottaa muita, nykäisee tukasta ja korville

läimäyttää, vaivoin ehtii palan omaan suuhunkin pistää. Mies sanatonna ja karuna kovaa kannikkaansa jäyttää.

Hirveä ja ahdistava on salo.

Murkinan jälkeen olisi kota höyryävä ja alhosta leikattava suurusruoho lehmipataan. Olisipa lämpiävä harmaa kyly ja metsästä juostava, huuhateltava hakemaan lehmä ja kuppelehtava vasikka. Anna, pyhä aurinko, pitkää päivää, älä helteen uupumusta anna!

Huoliaan ajattelee laiha eukko ruohoisella lähteellä. Alkaa silloin ylempää töliltä kiljahdella lapsen kimeä, kiskova itku.

Juoksee, hynttyyttää äiti tupaa kohti. Vaan portailla sulkeltaikse vastaansa silmät arkoina pälyen kavala, laiska Mateus kuten emoa paetakseen. — Joko taas ilkeyttä väänsit! kivahtaa äiti ja tarttuu pojan niskaan, kerallaan tupaan paiskaa. Ja eikös tosiaan! Päästäkseen palolta paarmoja paimentamasta oli se luihuileva Mateus lähteeltä hiipinyt salaa saunan taa ja sieltä kiertoteitä tupaan. Olipa tuvassa ilo alkanut. Porsaan oli Mateus nostanut korista syliinsä potkimaan ja rinkumaan. Olipa sitten pistänyt päähänsä paiskata porsas lullaan, missä pikku sisko Maria alastonna ja hiottavassa helteessä nuk-

kui. Alkoi porsas lullassa kopista ja kii-
vaasti kinttujaan sätkiä, avasi silmänsä pe-
lästynyt Maria, alkoi huutaa, käsillään por-
sasta kasvoiltaan tyrkkiä.

Saipa korvilleen emolta niskojaan kyy-
ristelevä Mateus, vieläpä äiti kahmalollisen
Mateuksen pellavaisia hiuksia kourasi. Rai-
vostui Mateus, alkoi suu kierossa noitua,
sieppasi penkin alta kirveen, kirves kädessä
hosui, itkien riehui. Riensi palolta meluun
isä, sieppasi kirveen rimpuilevan Mateuksen
käsistä. — Saanpa minä kassaran! äyhäsi
poika. — Vai vielä kassaran! Isän silmissä
musteni, sydän alassa riipasi, tempasi isä
hartioista poikaa, permantoon löi, ulos tu-
vasta paiskasi, pojan kallo oven kamaraan
kolahti. Ehtivät siihen metsästä vastaksia
hakemasta myös keskimäiset lapset, Markus
ja Martta. Markus tikkua jalassaan huutaa:
oli koivusta hypännyt terävään kantoon.
Martta kun näkee miten Mateusta kurite-
taan puikkii tuvan taa vatukkoon piiloon,
pikku Maria äidin sylissä pelästyneenä po-
raa: tappelee, tappelee! Paiskaa isä Ma-
teuksen ruokakoppiin, lähtee takaisin aural-
leen tuvalta, missä Mateus ruokakopissa ki-
roillen ryskää, potkii salvattua ovea, pesu-
hiekat viiliastioihin nakkelee. Pikku Maria

äidin hameissa itkee kun Markuksen verisestä jalasta puukon terällä sälöä kiskotaan, Markus huutaa, Martta lonksavalla permannolla lullaa tuutii ja laulaa hillittelee.

*

Hirvittävä on salo. Sellaista hartiat repäisevää työtä, itkua, taistelua, lattiapalkkien kolinaa, köyhyyttä, nääntymystä, alastomuutta vuosikaudet aution, kolkon korven helmassa.

Mutta velipuoleni töllissä on uunin ja permannon kulmassa lattialla silpuiksi pehnoutunut, olkinen sija, jolla viruu toissilmä, huohottava nainen. Laiha povi tuskallisesti kohoilee ja laskee, suupielissä ovat kärsimyksen syvät, värisevät vaot ja ainoasta silmästään tuijottaa houru, itsepäinen, valitukset kieltävä epätoivo.

Hän on minun äitini korvessa, Matalena. Ajatelkaa, monta pitkää vuotta on hän siinä maannut hermotaudissa jaloilleen jaksamatta hirveiden, ikuisten salojen helmassa ilman lääkkeitä, kuntansa apuja halveksien, ilman muuta toivoa kuin surma, jäsenissä ainainen, henkeä riuhtova väristys ja kipu päässä, sydämessä.

Luteet ovat siinä ruumeniksi piehtaroiduilla pehkuilla polttaneet hänen laihaa poveaan ja kivun kaluamia reisiluitaan kuten tuli, torakat ovat pimeinä öinä juosseet hänen janoa palaville huulilleen, öisessä, avuttomassa synkeydessä ovat hänen kivusta hourut, alati kivistävät aivonsa lennättäneet hänen silmäinsä eteen helvetin tulipunaisia haaruja. Unta, taivaan kastetta, on harvoin öillä hänen sieluunsa laskeutunut. Lapset ovat itkeneet yöllä, silloin on hänen laiha kätensä alkanut kehtoa liekuttaa. Aamulla ovat lapset nousseet hänen ympärilleen iloisesti telmämään, hihkumaan ja lattialla jyskäen tappelemaan. Nirskuttava porsas on hänen päänaluisiaan ja maitokuppiaan tonkinut.

Hän on mun äitini Matalena siellä korven töllissä. Minä, jota ikuisen, humisevan, ihanan salon yksinäisyys tuskallisesti ahdistaa, jonka sydämen se tunteettomaan nääntymykseen riuduttaa, joka kaipaen korkeille kylille soittoon, lauluun ja punaisiin hymyihin, minä tiedän hänen tuskansa, äitini Matalenan.

Hiottava on työorjain päivä nokisilla kydöillä suurten metsäin umpilukossa. Hikipisarain suolaaman otsan se kurttuihin vetää ja loihtii silmiin oudon, tajuttoman tuijotuksen. Vaan kun ilta saapuu ja korkeiden koivujen latvat punertavat ja viilenee metsän varjo, mikä tenho silloin!

Mökin aukeaman laidasta hiljaisten koivujen varjosta se yhtäkkiä esiin astuu tuoksuvan lehtiesiripun takaa, se metsän Ihme. Siellä se jo seisoo.

Siellä se seisoo, metsän Ihme, kuvastuu valkeana varjoihin, jotka koivunkylkien välitse ammottavat. Se on ihmisen näköinen olento ikuisten koivujen varjossa, se keikistää selkää, kohoovat valkeat, väkevät povet, nisät paisuvat ja nännit loistavat tulipunaisina kuin ketoneilikan kukat. Se kytkee kätensä niskansa taa ja huiskien heilauttaa päätään niin että hiukset suhisevat, kahahtavat kuin vehreät, tuoksuvat koivun lehvät. Huulet ovat tulipunaiset, se nauraa. Sen silmistä vihreänä tulena leimahdtaa kimma metsän varjosta hirvittävänä, villin kiihkeänä, riemukkaana, vihaavana, rakastavana kuin kiimaisen naarassuden silmistä. Punainen suu jäykistyneessä naurussa ja vihreät silmät leimuten se katselee

metsän siimeestä töllille, joka nokisen kannokon vierellä paahtavan päivän jälkeen nukkuu raskasta untaan.

Mutta sairastunut äitini töllissä ei nuku. Ja hän luulee näkevänsä suviöisessä akkunassa jotain hirvittävää, vihreälle leimahtavaa. Ja hän supisee itsekseen: se on saatana! jo alkaa yksinään puoliääneen rukoilla kiduttavia, uikuttavia, houruja rukouksiaan, kun sirkka uunilla soittaa.

HUUTOLAINEN

Ystävät, tämä taru Matalleenasta, äidistäni on onneni hehkuvimmalta, ihanimmalta ajalta.

Katsokaas, keski-suvi on nyt kukkeimmillaan, heinäkuun helmassahan minä täällä elän, ilma on ikisin ja huikaisevan valkeat poutapilvet sen helmassa matkaavat, aurinko säihkyi lämpöisenä, avoin rintani väkevänä nousee. Tuntuu kuin olkapäistäni pakottaen, ikivimmalla puhkeisivat punaiset siivet ja en olisi enää tien lämpöisessä hielessä asteleva ihminen, vaan tuuli, joka väkevillä siivillään painaa ilmat alleen ja katoa loppumattoman ikuisuuden ihanaan sieneen.

Katsokaas, pellot tuulessa kahisten lainehtivat täynnä välkkyvää, tuleentuvaa viljaa, keto on hukkumaisillaan tuoksuvaan puna-apilaasen ja auringonkukkiin. Kukkein tuuheassa kirjavuudessa heinäsiirakat helteessä sirisevät, mutta siellä myllyllä, jossa

suuren, aurinkorinteisen kylän laidassa asun, siellä myllyllä kimeltävässä vesipadossa loistavat tuuhean ruohon joukossa ulpukat ja teräksenä kimaltaen liitelevät suuret sudenkorennot. Vaan myllyrännin laitain yli väkevä vesi ijäti sumisten, kumisten syöksyy alas puroon kuten sula, välkkyvä hopea, kuin sula hopea keltaisena pärskyvään vaahtoonsa puron kullan pyörivälle pinnalle.

Taruni on ihmeellinen, minun, onnenpojan, joka käyn kuin metsäpirun lemmityslapsi pitkät päivät joutilaana aurinkoisen synnyinkyläni raiteilla.

*

Kuten te, ystäväni, kaikki sen tiedätte, olen minä äpärä, minä metsäpirun väkevä, kiilusilmäinen, karvarintainen lemmityslapsi.

Minun äitini on huora — tahi pahamaineinen, kuten hellät emännät ja matamit hänestä huoahtain kertovat ja kaunistavat ylpeän arvonimen, jota hienot, rusoposkisen puhtaat, ihanasti hajuvesille lemmitävät säätyneitoset eivät punastumatta edes itsekseenkään supukkasuukkosillaan tohdi kuiskata.

Sitäpaitse on äitini ollut aika pystynokka, vähimmästäkin hyvän ohjauksesta tulisesti kiukustuva, itsepäisyydellään on hän paljon suruja itselleen tuottanut. Kavala on hän ollut takanapäin haukkumaan ja edessä olemaan mitä hymyilevin, vilpittömin ystävä. Hän on ikuisesti vihaten rettelöinyt käräjissä lähimäistensä kanssa, hän on näpistellytkin. Niin ovat rehelliset tuttuni känestä minulle naurahdellen kertoilleet; pitäen minua aivan toisellaisena kuin hän.

Sellainen on hän ollut, minun äitini, nuorena ylpeä, väkevä ja ihana. Hänen tiheä tukkansa on ruskeana lainehtinut valkeille olkapäille rakastettunsa vuoteilla, hänen hymykuopissaan on asunut veitikkamainen, hekumoiva ilo. Hän, ken nyt toisilmänä ja kalveana, sanaakaan valittamatta viruu salotöllissä ruumenisilla oljilla poskillaan kirkkaiden kyynelten haikea kimallus.

Täältä olen syntyisin minä, hänen itsepäinen, paljasjalka poikansa, täältä pimeimistä pitäjistä, joissa korvet suurina ja outoina ijäti suhisuttavat tuhansia lehvälatvojaan, joissa suuret, leikkivät vedet auringsauhuisina kimeltäen sukeltavat rantain oikullisiin sopukoihin, vuoroin lahtiin harmaakallioisiin ja jylhiin kuten hiiden hir-

veimpiin kirkkoihin, vuoroin valkamiin valkeahietaisiin, nuottaruohojen reunustamiin. Täältä olen syntyisin minä, täältä, missä talot korkeiden vaarain harjoilta loistavat punaisina ja keltaisina pilkkuina äärettömäin salojen sisältä kuten luodot vehreäin, tuullessa lainehtivain merten helmasta. Täältä, missä tollit harmaina lyyhöttävät metsäin pimennossa. Siellä pimennoissa velhot ja pirut asuvat.

*

Sen minkä minä lapsuudestani olen kuullut, möi synnyinpitäjäni minut, emosta vieroitettun, kitisevän äpäpäparan, piennä pahaisena huudolle pappilansa lampuodille. Sepä oli ihanaa aikaa!

Oli pappilassa joulu ja lampuodinkin pirtissä tuikkivat kirkkaina tuoksuvan kuusen tulet, akkunoista ammotti mustana ulkoinen pimeys ja kiiltäviin ruutuihin kuvastuivat kynttiläin lepottavat liekit. Sain minä ensimmäisen joululahjankin silloin, sain kolmella äänellä piipottavan, keltaisen saviukon. Ja vieläkin suuremman lahjan minä sain. — Antakaa pojalle viinaa! naureskellivat jouluisessa pirtissä lampuodin miehet.

Ja minä imin huulillani kiiltävän pisaran tarjotun lasin laidalta ja aloin iloisena paitaressuna hypätä töpsötellä ympäri tuoksuvaan, tuikkivaa metsäkuusta ja savi lintu kolmella reiällään piipattaen lauloi.

Minä kiitän sen pisaran tarjoojat teitä! Ijäti on oksallani kimeltävä näkymätön ruunu kuin viinan ilosta saatu! Minä kiitän teitä, että jo silloin sallitte rinnassani riemuiten porista raittiin, väkevän korpipuron, hetken innostuksen huumeen.

Minä muistan, että minä siellä lampuodilla emostani eroitettuna vierasten ihmisten hoidossa olin laiha ja kituva, että mua vaivasi ainainen vatsatauti. Tahrasinpa poika usein ainoan paitani. Silloinkos mustanruskea, repsakka Kaisa-piika otti mua käsipuolesta kiinni, vei kuistin portaille ja antoi aika lailla selkään.

Sitten tuli onni — tai onnettomuus — joka mua pitkin ikääni on hellävaroen kässillään kantanut kuin kultaista metsäruusun kukkaa, onneni, metsän Ihme, millä villinä, vihreän sähköisinä leimahtavat silmät ja hekumallisina nisät paisuvat. Hän mua on hellin käsin kantanut kuten korven kultaista, hieno-okaista kukkaa.

Paljon oli lapsia papin leskellä kuten pappisväellä ainakin on: lauma vereviä, järkeviä poikia ja tytärtä kaksi. Vaan pojista nuorin oli nähty hyväksi muuttaa uuteen, tuoksuvia kieloja kukkivaan asuntoonsa kalmiston raskaiden sireeniterttujen siimekseen harmaan ristikirkon vierelle. Minullapa päätettiin hänen sijansa elävien ilmoilla täyttää.

Niin huutolaisesta papin lesken ottopojaksi muutuin.

Ikävä oli mulla alussa pappilan saleissa hartaasti suhisevain vaahterain ja saksanheisien varjostamain akkunain takana, ikävä oli lampuodin emäntää, jota olin paraiksi oppinut äidikseni kutsumaan.

Ihmeellistä. Hoidosta hoitoon olen minä kulkenut, niin monia olen minä äidikseni kutsunut, niin monet ovat mua käsillään hellävaroen kantaneet kuin korven kultaista kukkaa, joka hienot okaansa kätkee.

Kun minä lampuodin emäntää itkeä tihersin, tulivat pappivainaan sinisilmäiset tyttäret ja riisuivat minut, orvon ressurukan, nukkumaan pehmoiseen vuoteesen valkeain lakanain väliin. Ja he istuivat vuoteeni vierellä yksi yhdellä, toinen toisella puolella ja ylitseni kumartuen he katsoivat kuinka minä silmät suurina kuuntelin, kun

he kertoivat minulle satua Punahilkasta, joka suuressa metsässä kummallisesti pelastuu harmaan, ilkeän suden punaisesta kidasta.

Minä kiitän teitä, papin kirkassilmäiset tyttäret! Rintani väkevänä kumisee, tosiaan minä, laulava metsästäjä, kerran pelastan jonkun viattoman Punahilkan harmaan suden punaisesta kidasta!

*

Tulin minä vanhaksi kuuden tai seitsemän vuoden, enkä vielä oikeasta emostani tiennyt mitään minä lapsi, joka lehdestä ilmestyneenä piipertelen vattuja noukkien pappilan lehdoissa ja metsissä.

Loiskahdellen löivät rantoihin synnyinseutuni avarain vetten oikulliset, kimeltävät, tajuttoman iloiset laineet . . .

Olivatko inehmot kieltäneet äitini minun luokseni tulemasta, koskapa he minulta hänen nimensäkin ottivat pois, kutsuivat minua lehdon lapseksi vain — kuten minä suhisevain metsäin ja suvisten, auringonpaisteessa välkkyvään lehtojen lapsi olenkin?

Kerran vain pappilassa muistan: menin avaraan keittiöön — tai ehkä joku minut sinne vei? — siellä sattuiivat silmäni kohta

tummaan, solakkaan naiseen — hän tahtoi ottaa minut syliinsä, houkutteli minua nissalla — hän mua oudosti kamotti, minä juoksin luotaan pois papinrouvan turviin.

Silloin kuulin selkäni takaa niin omituisen naurun — kuulen sen korvissani vieläkin — ikäni se sydäntäni kummallisen tuskallisesti väristää. Ja se nauru oli kuin hermostuneen itku. Se tumma, outo nainen nauraen sanoi: pois meni poika! Ei muuta.

Miksikä äitini minusta silloin näytti niin tummalta? Hänhän on vaalea, vain tukka tumman ruskea. Siksikö ehkä, että pappilassa juoksevilta kylän akoilta olin sattunut kuulemaan sanoja yksiä ja toisia, kuulleni olivat he monasti osuneet virkkamaan:

— Tämä se on nyt se armoton poika. Äitinsä sen jätti kuten jänis pentunsa. Maantien ojaan se hävitön sen vatsalleen kirkumaan jätti.

Niin läsnä ollessani salaa keskenään valehtelivat, kääkättivät ne punasilmäiset, syntivesiä itkevät virsikirjakainalat, kuten ei minulla olisi ollut korvia silloin jo.

Heidän puheensa tähden äitini minusta silloin mustalta näytti, äitini, joka syn-

tiensä liekeistä loistaa minulle valkeana kuin tuli.

Sitten se pappilan väki pani minut kouluun, jossa sain oppia tietämään, että pimeässä on paras peljätä, että täällä synnyinmaamme hyisillä soillakin löytyy hehkuvain tropiikkien hirveitä eläimiä, jalopeuroja, jotka synkkinä öinä viekkaasti ja kiljuen vaeltavat orpojen töllien ympärillä etsien kenen he nielisivät, että on muitakin hirveitä, oudon salaperäisiä olentoja, joita täytyy vavista ja karttaa, joista aina huollessa täytyy olla: maailma ja meidän oma lihamme. Kärsivä, värisevä, tuskallinen oma liha, jossa hekuman hehkuvina punaiset suonet pulppuavat.

Sain mä sitten myös tietää, että jossain tuon sinisen, huikaisevan ilman yläpuolla, tyhjässä ja kaikkialla oleksii jokin kärttyinen, juonitteleva vanha ukko, joka kuuluu kovasti rakastavan pahaa maailmaa siten kuin vanhat ja typerät ainakin rakastavat: kostaen sen pahat teot aina kolmanteen ja neljänteen polveen.

Tuli korven lapsen tajuttomaan sieluun jotain haikeaa, hourupäistä jo silloin. Mutta jumalauta! Ytimessä kohisi kuitenkin ikiväkevänä korven koski!

Tarussani aloin silloin jo vaistaa jotakin ihmeellisen synkän ihanaa. Ihmisten tyhmäin juttujenko vuoksi minä, vielä lapsi siihen aikaan, jo punastuin, rinnassani nyyhkytys kulki, jos jotenkin vihjattiin orpouteeni ja sukuuni? Ainahan suu väärällään ihmiset mua lellittelivät, ihaillen, hellävaroen käsillä kantoivat kuin korven kultaista kukkaa, joka hienot piikkiensä peittää heleäin, punaisten teräin verhoon.

Oli minulla maailmassa velipuoli vielä, jonka köyhyyteen nääntyvästä korven elosta olen teille jo puhunut, ja myös sisarpuoli. He molemmat olivat huudolla samaan aikaan kun minä ottopoikana pappilassa.

Sisarpuoltani en nykyisiin päiviin asti ollut kertaakaan eläessäni nähnyt. Mutta muistan pappilan keittiön nurkassa kerran arasti seisoneen pitkähkön pojan, minua paljon pitemmän. Minut vietiin hänen luokseen, sanottiin häntä veljekseni. Hän oli repaleisissa vaatteissa; näytti sormeaan, jossa nähtävästi oli haava, koskapa sen ympärille oli kääritty likainen riepu. Näytti kipeää sormeaan, sanoi minulle: en edes tuota riepua ole äidiltäni saanut.

Mua ahdisti ja hävetti sekä hän että outo äitini, joka ei ollut edes tuota riepua

raaskinut antaa hänen kipeän sormensa ympärille. Sellaiseksi olivat minut tehneet jutut vanhasta ukosta, joka aina kolmanteen ja neljänteen polveen kostaa. Mutta pohjalla kohisi kuitenkin korven ikiväkevä, synkästi kimeltelevä koski!

Koulussa he opettivat minulle paljon joutavaa, monta vierasta kieltä: kylmiä, ras-kaita, kankeita, rämiseviä, minulle oudon vastenmielisiä kaikki. Jumalan kiitos, nykyään alkaa jokaisen taito muististani vähitellen haihtua tyyten. Sillä pohjalla kohisivat kuitenkin ikiavarat metsät, kuului erämaan suokurppain etsivä, pitkäveteinen, valittava piipatus tai valkearintaisten lokkilintujen itkevä ääni, kun ne ruohoisten nuottavalkamain yläpuolella liidellen etsivät orpoa ruokaansa syvistä, kimeltävistä vesistä.

He kiihoittivat minun näännyttävää kunnianhimoani laskemaan satoja laskuesimerkkejä parissa viikossa jonkun viheliäisen, korkeimman arvosanan vuoksi! Aikoivatko he minusta tehdä kaupustelijan tai konttoristin? Herra jumala, pohjalla paisuen, rintaansa kohottaen kumisi kuitenkin salojen koski! Kaupaksiko se vaahtoisten kuohujensa kimallusta, hopeisia helmiä tarjoo tai tinkiikö se ehkä silloin kun se vihassa ja

näännyttävässä kaihossa pyrkii yli korkeiden sulkujen ja katselee itselleen yhä uusia ja uusia, päättömiä kulkuteitä!

He alakuloisella ja säälistävällä elämänkatsannollaan tekivät minut araksi ja sulkeutuneeksi, he lukukammioiden vankilassa tekivät minut varreltani heikoksi ja hinteläksi, he, hyvät ihmiset! Vaikka isäni on ollut pitkä ja vankka kuin louhisen korven myrskyssä vihasena, raivoava kuusi!

Mutta eiväthän he muuta voineet kun eivät muuta nähneet! Olihan heille opetettu: autuaat ovat ne, jotka eivät näe ja kuitenkin uskovat.

Mutta pohjalla kohisi korven koski, mustana virtana valui se metsän pimeyksien jääkylmistä, kirkkaista lähteistä, mustana heitti jo valkeaa, vihasta säihkyvää harjaa.

He veivät minut keskiluokille suuriin kaupunkeihin murjottavain, jylseiden tiili-muurien pimeisiin lokeroihin. Enkä minä siltä ajalta muista muuta ihanaa kuin illat akkunani ääressä, kun iltarusko helmeili veripunaisena kaukaa ilmanrantain metsistä savuavain tehtaan torvien takaa, katujen syvänteissä lyhdyt syttyivät usvista tuikki-maan ja portot sekä työmiehet liikkuivat väsyneinä varjoina lyhtyjen ohi, kaukaa

helisivät tornikellojen yksitoikkoiset, haikeat sävelet.

Ah, jotain käsittämätöntä tuli minuun silloin siellä kivijylsiöiden parvessa. Enkö minä alkanut vaistomaisesti vihata tuota hoikkakoipista, keltaista työpöytäni, joka sieltä maalta ja pikkukaupungeista oli mua tänne tiilisten muurien sisään kuin takaa ajanut, jonka levyn ikävissäni ja pakahtuvassa raivossa olin puukollani kaivertanut täyteen syviä pykämiä ja pirun kuvia, jonka olin tahrannut maaleilla ja musteella, jonka ääressä olin hikoillut läksyjen kimpussa, mitkä minulle kuitenkin olivat varsin helpot? Enkö vihannut tuota vanhaa, matalaa piironkia ja sen punertavasta mahongista tirkisteleviä messinkiheloja, joita käteni liian usein olivat kahnanneet, jonka lukuisissa lokeroissa kätkin paraita aarteitani: kristallikiviä, suuria, sinisiä lasimöykkyjä, yhä enemmän käyttämättömiksi jääviä värilaatikoitani, vaikenevaa huilua — oi herra jumala!

Enkö minä vihannut salin vehreitä, tuuheita palmuja, jotka kiiltävillä jalustoillaan hievahtamatta, suhisematta, aina kuin unessa nuokkuivat, salin punaisia, samettivatsaisia sohvia ja tuoleja niin etten niille surmak-

senikaan tahtonut istua, ristalliruunua, avaraa ruokasalia, sen pyöreää, välkkyvää pöytää, jonka ääressä niin monta veroa olin istunut toisten puheita kuulematta, kuuntelematta, vihaavan jörönä tuijotellen kun muut iloisesti juttelivat; eivätkä minulle entiset herkkunikaan maistuneet.

Oi pyhä, kalpea Matalena, et tiedä niitä pitkiä öitä, joita valvoin siellä kaukana pehmoisessa vuoteessani käsilläni pimeydessä haparoiden. Ja kaikki oli raskasta.

*

Oli korvessa ihmeellinen kukka, mutaisesta suosta se kasvoi, se aurinkoon kaivaten kohotti kastekimeltävää, punaista teräinsä maljaa.

*

Minä vihasin sitä sumuista, kohisevaa kaupunkia. Minä kiroillen tappelin jonkin lempikaluni, terävän, kaksiteräisen tikarin, omistamisesta kasvattisisarteni kanssa, minä silmät vimhasta säkenöiden puhuin heille oikeuksistani, minä joskus melkein pirullisesti vihasin kasvattiemoani, joka minulle

aamuisin tuoksuva kahvin sänkyni viereen kuletti, jota minä kuitenkin rakastin. Sillä minä kaipasin villiin eloon ja korpeen!

Oi, te ette tiedä miten pistävät sittenkin okaat korven kultaisen kukan, vaikka sitä miten varovaisesti ja hellien käsissään kantaisi!

*

Sitten minä suviksi palkkausin kasvattisuvustani erilleen jonnekin kauas maalle, en sanonut minne läksin, en kesällä kirjeen palaistakaan kirjoittanut, en tietoa itsestäni kurahtanutkaan.

Kuivain, kiroilevain maanmittarien parissa minä korvessa heliseviä ketjuja raahasin, tikkuja mustiin suonsilmiin pistin; suurissa metsissä, hirmuisten hiitten vuorten ympärillä, joiden uumenet onttoina kumisivat. Iso hiisi asui siellä hornan kallioissa. Korvessa, jossa sylien paksut ikikoivut jättiläisvankkoina kaatuivat naurettavan hoikkain linjasauvain tieltä, missä kontiot auringonpaisteisilla hetteillä tyytyväisinä ja myhäilevinä nuuskivat punajuuriputkia.

Syksyisin kirottuun kaupunkiin palasin jälleen, sanoin kuivasti siellä tai siellä suven olleeni. Taas ikävystyneenä tuijotin.

He hymyilivät leppeästi mulle: tokko-han sinä nyt rupeat maanmittariksi? Tokko-han sinun halusi nyt oikein siihen on? Vaan jos haluat, niin rupea vain, kun niin kerran haluat!

He alkoivat uskoa, että siihen halusin. Kun he sen tekivät, niin kas: minulta halu tykkänään loppui! En uhallanikaan tahtonut haluta mitään samaa kuin he!

Loppui haluni kaikkeen. Mutta korven helmassa kukki kuohujen partailla punainen, hehkuva orjanruusu.

Koko kouluaikani ansio on se vain, että se minuun sytytti kaikkeen kouluutumiseen sammumattoman vihan. Kaikkeen, kaikkeen, kaikkeen! sanon minä. Ei ole sitä kultaista kirjaa taivaan alla, jota minä nöyrästi alistuen, kouluutuakseni oppisin!

Korven koski painaa vasten patoja rai-voisasti kituvan, kumisevan, väkevän rintansa, sen vaahto yhä, yhä paisuen kuohuu, sen vahdossa kimeltää sateenkaarten helmiä, kultaa, tähtiä tuhatkerroin. Sen tähdissä on sielulleni lukemista paljon.

Sain minä vihdoin sen valkean lakin, joka niin mainiosti sopii yhteen huolimattomasti avonaisena reuhottavan, usein nokilikaisen paidan ja paljaan, karvaisen rinnan sekä virsujen tai avojalkain kanssa. Mikä se valkea myssy on, mitä sen kultainen metallilätkä oikeastaan merkitsee: en tiedä. Onhan se keveä, pehmyt ja valkea se myssy ja pysyy vaaranteiden tuulessa hyvin päässä — siinä kaikki.

Miksi minun piti ylioppilaaksi tultuani lukea? Pitikö minun lukea? Johonkin virkaanko? Mihin? En tiennyt.

Puhua minulle yliopistoista, auditorioista, tutkinnoista ja seppeleistä keltaisten tohtorien kaljujen päälakien ympärillä oli sama kuin olisi minulle puhuttu polynesialaisten kalastuskapineista. Herätti aivan yhtä vähän mielen kiintoa kuin jos karhunpennulle olisi selitetty Lontoon kimeltävän kristallipalatsin ihmeellisyyksiä. Ei herättänyt tiedon halua lainkaan.

*

Kohisi koski, sihiseviä, kultaisia vaahtoja myllyttävä, kellan kihoinen, kimaltava ja huimaava.

Ja siihen aikaan näin minä ensi kertaa korven Ihmeen, kiihkeän intohimoisen, vihaavan, hekuman syliin hulluksi pyörtyvän, veren pisarallakaan tinkimättömän, kaipaavan ihanan ja hymyilevän, suutelemattomat huulet suudelmilla näännyttävän, säkenöivän ja rajun, murskaavan epäluuloisen ja mustasukkaisen, yksinäisyydessä kituvan ja ylpeässä vihassa tuiskien välttävän, kiroovan ja siunaavan, väristävän kylmän ja hurjana paahtavan, pistelevän myrkyllisen ja palsamalla lääkitsevän, ijäti kostavan — se oli nainen, metsän Ihme, jonka silmät välähtelevät villin vihreinä kuten fosfori ja siitinhekkua paisuvain nisäin nannit palavat tulipunaisina kuin kaksi ketoneilikan kukkaa.

Ystävät, te tunnette useat sen naisen, jossa oma sieluni, korven leimahteleva Ihme, oli henkilöityneenä, joka tielleni astui samalla villinä ja kieltäytyvänä kuten minä itse — se oli ainoa rakkauteni paahtava ja viluinen, hourupäinen kuin helvetin yö.

Emme me kaksi yhteen sopineet. Sillä molemmista meistä olivat koulut, kirkot ja kodit ehtineet paljon viedä luonnon terveyttä, intohimon ryöppyyn sokeasti heittäytyvää uskallusta — siksi minäkin olen puolinen, pelkään ja rakastan luontoni

voimaa kuin jumalaansa heikko, särjetty risti-
tittyraukka.

Ystävät, teistä moni tuntee sen naisen, hän ei näytä teistä miltään erikoiselta eikä hän minustakaan siltä näytä — nyt enää. Minä entisille ajoille hymyilen ja silloista järjetöntä itseäni ihailen ja säälin. Mutta ystäväni, kun te siihen aikaan, jolloin minulla oli sydämeni kipein sekavuus — jollainen teillä useimmilla muuten on ollut tai teitä peljättävänä lähestyy, jos teissä on tilkkakin väkevää verta — kun te siihen aikaan näitte minun katseitteni ammottavan kalpeista kasvoista kuin sokean onttojen silmäkolojen, näitte minun horjuen astuvan, usein yhtäkkiä puhkeavan tulvivaan, käsit-
tämättömään itkuun huoneissanne pää pöytäänne vasten, raivoilevan, kömpelösti ivaavan itseäni ja muita, niin te uskotte, jos sanon: silloin oli surmanhetkeni lähi, metsän Ihme oli tosiaan tappaa minut!

*

Mutta korven kohdusta puhkesi väkevä kukka ja kaikkialla sitä hellivin käsin kannettiin.

*

Mä olin sairas silloin. Kun työkin, unettoman uni, nälkäisen leipä, kirotn siunaus, hyljätyn onni, minut jätti, silloin minä tiesin, mikä on rakkaus, korven villi Ihme. Silloin minä tiesin, mikä ajatus tuskassa alkoi sieluuni hiipiä. Se oli sekava kuin sairaan houre, se hirvitti, kauhisti minua. Eikö tuhannesti sielussani tuska minulle huutanut, hellien kuiskannut ja lapsellisesti leperrellyt: ota myrkkyä, veteen juokse, ammu otsaasi, ole mies!

Mikä ihme minut silloin elävien ilmoille pelasti? Kun minä olin jo hyvää, vanhaa ukko Jumia perkeleeksi nimittänyt ja tuhannesti vannonut: tosiaan, minä pelkään maailmaa kuten olet käskennyt, pelkään niin että siitä pakenen — en kahleita perästäni laahaten, vaan ne poikki lyöden!

*

Vaan korvesta kohosi väkevä kukka ja salaiset mahdit sitä hellien kultaisilla käsillään kantoivat.

Korvesta kohisi ikiväkevä virta ja kun se ihmisten ilmoille tuli, rakensivat he tokeita, sulkuja, patoja siihen, ankarat paalut sen pohjan hyllyvään, värisevään mutaan

iskivät, aidoilla sen teitä tukkivat. Aavistanut ei alussa tuhoa virta, vaistomaisesti kohosi kurkistamaan yli raja-aitain, yhtäkkiä hätääntyi, hirmustui, pyörteissä pyörimään musteni, raivostui, pauhaavain kuohujen sekavan ihanaa, järjetöntä kuohua korkealle ilmaan paiskasi, kumisi ja kohisi, kituvan rintansa tokeihin painoi. Ne ryskyen särki. Mielipuolen temmellyksessä tokeista vapautti itsensä väkevä virta, riemuiten kirkkaana sädehtien edelleen kohisi.

Ja mun sisäinen ihmiseni kohosi kuohuista yhtäkkiä väkevänä, raikkaana ja hymyilevänä kuin korpikosken nuori Ahti. Se aallon harjalla istui, ihonsa viluisten vetten kylpyä vielä punertavana ja verevänä värisi, sen suonissa raittiina veri kiehui konsa kultainen aurinko paistoi. Sen kellerivät kiharat häilyivät kosken pirskahtelevia helmiä täynnä, silmät kymyilevinä, omaa autuuttaan ihmettelevinä loistivat ja sen kädessä säteili jo hopeainen kannel, kun se kuohuisilla aallonharjoilla istui.

Ja korven koski sille lauloi:

— Terve korven ihmepauhuun, terve korven lapsi, korven hengen hurja poika, terve kiharainen Näkki!

— Terve riemun velhomaille, terve mies, jättiläinen, villi, hurja.

— Terve! Lapsekseen korpi sinut jälleen riistää, terve ikiriemun ryskyyn omain vertesi koskien kuningas! Korpi sinut synnytti, vapauden villi veri suonissasi kohisee. Mitä sulla on ihmisten kanssa?

— Korpi omaa vertään jälleen vaatii, kutsuu ja kiihoittaa. Mitä sulla on ihmisten kanssa!

— Ihanat ovat korven kosken laulut, mahtavat, ihanat ovat korven linnut, suuret, mahdit ylpeät suistamattomat villeydessä asuvat, onnekas olet, kun korpeen uskot!

— Käykööt ihmiset omia teitään. Omia teitä sinä eteenpäin kuohut. Ken sua kullussasi estää, rintansa rutistukoon louhien särmiin, taittukoon selkä kuin risu jalan alla, sortukoon kuohuun kuin sortuu maahan rosvo, ken tavoittelee rikkautta toisen!

— Sillä myrskyisen villit ja mahtavat ovat korven laulut. Ken tukkii kulkua korven kosken!

*

Olin minä ennen kulkenut inehmoin joukossa arkana, tuskallisena, pälyvänä.

Tulivat luokseni inehmot:

— Terve! Mitä sinä teet? Miksi sinä aiot? Mitä sinä luet?

Ah, enhän minä tiennyt, arasti jotain hölynpölyä heille valehtelin, mitä, en ymmärtänyt itsekään.

He eivät nähneet mua hyvinkään ahkerassa työssä, suu auki minä heidän lukuinnotustaan kuuntelin, he sanoivat:

— Luetko sinä oikeastaan mitään? Mitä sinä teet?

Enhän minä mitään tehnyt.

Mutta kun tuskakauteni ohitse oli, niin pystyyn nousi nokka, saivat pienet silmäni itsepintaisen, hävyttömän loisteen ja riemu kasvoillani asui. Ihme, he eivät ole enää usein sen jälkeen tulleet minulta utelemaan, missä minä silloin tai silloin olen oleskellut, miksi minä aion, mitä minä teen. Vaikken minä ole tehnyt mitään.

Tai johtuuko tämä ehkä siitä, että olen oppinut näille omista pienistä askareistaan luonnollisesti täyttymättömille, vielä toistinkin hommain tietoja ahnehtiville hullunkurisesti nauramaan: kaiketi samalla maapallolla kuin sinäkin oleksin! ja vihellellen kääntämään heille selkäni.

Ja minä läksin ijäksi kasvattiemoni kotoa — tosin se hänelle ja minulle monet kirkkaat kyönelet maksoi — ja turha oli hänen minusta toivoa pankkimiestä, tohtoria, pillerin pyörittäjää — ja katosin omille teilleni. Ja ellen mä olisi se melkoinen tyhjäntoimittaja mikä nyt olen, niin tosiaan minä kuitenkin hampuusi, rantajätkä, varas, mikä muu tyhjyri tahansa olisin.

Ja niin minä olen monta vuotta liikuskellut jumalaties missä — enkä ole hommannut paljon mitään — kolmeneljännestä vuotta on aina ollut ihanaa makaamista kuten korven kontion, joka vain keväillä viheltäen ja riemua muristen herää tuoksuvaan, vehreään metsään.

Mutta miksi kaiken tämän olen itsestäni kertonut? Että ymmärtäisitte minun äitini, Matalleenan.

*

Kymmeneen vuoteen en ollut hopeaisella synnyinseudullani käynyt. Silloin minut yhtäkkiä valtasi sanomaton, selittämätön kaipausta sinne.

Korvestahan oli kasvanut korven kukka, vaan Matalleena, kalvea ja etsivä Matalleena ei ollut sitä kuin unessaan nähnyt.

Tulin synnyinseudulleni pitkään aikain jälkeen hymyilevänä, ylpeänä, riemukkaana.

Auringonpaisteessa kimelsivät ja säihkyivät hopeisilla kisatantereillaan synnyinseutuni tuhannen tuhannet laineet, suoraan laineista nousivat omituisen tuuheina, vehreinä metsät satumaisen utuiset, satain välkkyvään salmien mutkat kiersivät kevätleh-toja ja pientä kaupunkia, joka töyrässaarellaan siltain toisiin saariin yhdistämänä loisti kukkivain puistojen suojassa kuin kimeltävistä vesistä lumoten kohonnut satulinna.

Kuljin lapsuuden teitä, siellä kaikki oli minulle tuiki tuttua ja samalla tuntematonta. Tervehtien, riemukkaasti pauhaten solisivat ympärilläni tuhannet kimaltavat laineet.

Ja kaikkialla kohtasin minä avoimia syliä, ihmettelevän säteileviä, helliviä katseita. Kaikki muuttunutta ja ennallaan oli, loisti seutu kuin kadonnut ihana uni.

*

Silloin eräänä ehtoon — sadoissa saarissa oli rauha jo, iltarusko tuoksuvain koi-vikoiden takaa loisti palavan heleänä kuin nuoren sydämen hurme, salmet tyyninä päi-

lyivät ja rantakalliot kuvastuivat valkeine koivunrunkoineen lahtien kirkkaasen, väri-sevään veteen — minä istuin jonkun tut-tuni huoneessa. Akkunapuolisko oli avattu, joskus kävi lämmin lehaus akkunan edessä suhisevasta koivikosta, tuuli uutimia lii-kautteli, väristeli ruusua, joka pöydällä hieno-oksaisena ja punakukkaansa keinut-taen nuokkui.

Tuttuni, tummatukkainen, surumielinen nainen, sanoi yhtäkkiä hiljaa kuin kuiska-ten, silmiini katsoen:

— Oletko äskettäin äitiäsi nähnyt?

Lehahti akkunasta illan henki, tuok-sahti ruusu. Ulkoa jostain kaukaa kajahti-vat suviset hanurin sävelet.

Sykähti sydämeni kummallisesti, no-peasti ja iloisesti kiirehdin vastaamaan:

— En . . . Vai äskettäin! En toki seit-semääntoista vuoteen! Aloin kiireesti kä-vellä lattialla, sytytin paperossin; istahdin pöydän laidalle, hymyillen kysyin kiiresti:

— Elääkö hän vielä? Missä hän lienee?

— Eläähän se vielä! ystäväni verkkaan vastasi, vaikeneni hetken ja katsoi hymyillen.
— Oi kuinka hän on etsinyt sinua! jatkoi hän sitten kiireesti:

— Hänpä se tässä takavuosina kadotti toisen silmänsä . . .

— Niin, minä tiedän! vastasin oikein ajattelematta mitä.

Jatkoi tuttuni:

— Täällähän se on alituiseen kulkenut, kysellyt: oletteko nähneet minun poikaani? Ettekö ole minun pojastani mitään kuulleet?

Sydämeni liikuttui. Sielussani näin tumman naisen väsyneenä ja puolisokeana ponnistelevan teitä pitkin talosta taloon, kysyvän: ettekö, ettekö vieläkään, hyvät ihmiset, ole nähneet minun poikaani!

Tuttuni jatkoi:

— Tässä kerran tuli hän tänne tuolta naapurista, ihan vapisi, sanoi: siellä näin miehen huonoissa vaatteissa . . . oli aivan poikani näköinen . . . Sanoi aikoneensa jo kysyä: oletteko te se ja se . . . ei kuitenkaan uskaltanut. Voi voi poikaparkaa; sanoi äitinne; jos kuljeksinee nälkäisenä hampuusina tai minä tahansa, kun sinne maailmalle on joutunut. Kun saisi edes nähdä ja sitten kuolla.

Vedet tulivat silmiini, menin takan luo muka poroja paperossistani karistamaan ettei tuttu kyyneleitäni näkisi.

— Voi äiti! ajattelin. Oikein sinä arvasit! Ylpeydellä täytyy minun tunnustaa, että hampuuksia minussa on koko joukon, on tosiaan! Enkö minä erityisesti rakasta esimerkiksi jotakin nuorena rappiolle joutunutta ylioppilasmiestä, joka suuren perintöosansa jo koulussa antoi valua oluena kurkun kautta tyhjiin, joka nauraa hikotellen filosofisesti todisteli koko työnteon hassuudeksi, on nyt maalla monta vuotta makailut tekemättä mitään, ei välitä ihmisistä mitään, joskus vain maanviljelijä-veljeltään mankuu markan tai pari viinaan. Hänellä on sydän alttiimpi, ymmärtävämpi, herkempi kuin monella muulla eikä hän pään puutteessa kuhnustele, vaan siksi, että sellainen kuhnurin olo on hänelle juuri itse elämä. Ja hän on kerran kultakellonsa pantannut hankkiakseen minulle rahaa!

Enkö minä rakasta jotakin telegrafistia, joka juoppo on potkittu paikasta toisensa jälkeen: hän on iloinen ja terävä, mutta sydän hänellä on liian hyvä. — Tyhjäntoimittajia minä suuresti rakastan, kernaasti virun samalla vuoteella sellaisen miehen kanssa, jota yleensä lurjukseksi mainitaan, jonka muut ovat narranneet itseään ruhtinaallisesti kestitsemään ruuilla ja juomilla, auttamaan

työllä, joka itse sen kautta on vajonnut velkoihin korviin saakka, veloista viinaan ja porttojen vuoteille, ilkeisiin tauteihin — virun vuoteellaan ja kuuntelen kun hän puhuu. Niin eivät kirjanoppineet puhu.

Enkö rakasta itsemurhaajia kun ajattelen sitä jumalten leimua, mikä heidän järkensä on polttanut, enkö ihaile merille paenneita, hurjan välinpitämättömiä kassavarkaita, utopistejä, jotka antavat kiharainsa kasvaa pitkiksi ja kuten Cola di Rienzi kulkevat likaisen työväkiliudan etupäässä punaista lippua liehuttaen kunnes pettyvät, keritsevät itsensä klanipäiksi ja pakenevat maasta — heidän unensa vapaudesta ei toteudu muualla kuin taivaassa. Ja taivaasen he eivät usko.

Rakastan miehiä, jotka leinin syöminä ja konjakkinokkaisina kulunut lievetakki yllään köntystävät lehtien toimistoihin imartelemaan ja livertelemaan päästäkseen leivän edestä kirjoittamaan artikkeleita aivan sen henkisiä mitä heiltä vain tilataan, rakastan ja inhoon heitä. Heistä on siveä ympäristö ihanimman ihmisen siaksi muuttanut. Mutta pystyjä prillipäitä, ainaisten ummehtuneiden periaatteiden miehiä minä vihaan, sillä he

juuri ovat ne, jotka muuttavat ihanimmat jumalten kuvat sioiksi.

Oikein arvasit, äitini! Jos sinä minulle hampuusin nimen annat, niin kunnianimeni se olkoon! Oikein sinä arvasit, kuljeksija olen minä ollut ja yhä enemmän kuljeksiimaan haluni palaa, kun ne tiet ovat ihanat ja loputtoman pitkät, joiden päässä kuopani avautuu. Kuljeksimassa minä olen ollut, jos en nälkääkään nähnyt, vaikkei parin kolmen päivän paasto juuri miehen henkeä viene, olen minä nukkunut torppain luteisilla pehkuilla ja porton silkkitäkin alla, olen minä kulkenut kukkarotonna vastenmielistenkin ihmisten luo vieraisiin imartelemaan ja hassuttelemaan saadakseni vain kupinkin kahvia kuriseviin suoliini, hummannut olen hurjain pöydissä, joissa viina, viinit viidellaiset ja samppanja tulvii. Sillä mun eloni on olla joskus omistamatta mitään ja joskus rehkiä rikkaana kuten röyhkeä, tirannillinen ruhtinas ikään.

Ne aatokset silmänräpäyksessä ylpeinä ja riemuitsevina sieluuni lensivät. Mutta tuttuni, vanha, tumma nainen, jatkoi:

— Se äitisi on kulkenut sua etsien, valitellen: voi voi kun ei vain se poika tu-

lisi hulluksi, tässä meidän suvussamme on ollut niin paljon, paljon heikkomielisiä.

Silloin rajusti yhtäkkiä vavahti sydämeni; huuleni alkoivat vavista, kuumat kyynelet poskille kierivät. Kiivaasti kuljin edestaas lattialla, sielussani lauloi:

— Mataleena, pyhä Mataleena! Sen olisit voinut jättää sanomatta. Ah Mataleena, Mataleena, jospa tietäisit miten lähellä heikkopäisyyttä olen usein jo ollut! Mataleena, oi pyhä Mataleena!

— Kasvoi korven mustista, lokaisista soista ylpeä, kultainen kukka. Se hehkuvaapäivää kohti teräinsä kasteisen kuvun avasi, mutta se suo oli mielipuolten suku ja minun sieluni oli se kultainen kukka!

*

— No niin! sanoin mä hymyillen ja lyhyesti, varmasti. Mielipuolisuus ei haittaa. Sitä komeamminpahan vain hetkeni elän, kun tiedän, että tuskan tullen on toinenkin vapahtaja, ei ainoastaan kuolema. — No niin. Missä on nyt äitini?

Minun tuttuni sanoi hänen olevan siellä ja siellä, velipuoleni töllissä, josta jo olen teille kertonut.

— Hän kuuluu olevan kipeänä! tuttuni sanoi. Pitkiin aikoihin ei häntä ole täällä näkynyt. Oi miten hän tulisi iloiseksi, jos sinut näkisi!

— No niin, hän saa sen ilon. Mikä tauti häntä vaivaa?

Vastasi tuttu:

— En tiedä . . . tai . . . hän kuuluu olevan vähän heikkopäinen . . . on jo ker-
ran ennenkin ollut . . .

Minä vaikenin, vapiseva huokaus rin-
nastani kohosi.

Jatkoi tuttu:

— Puhdasmuotoinen oli nuorena, kau-
nis olikin. Ja väkevä, täyden vesikorvon
hän yksinään olallaan jaksoi kantaa . . .

Vähän hiljaisuuden jälkeen tuttu taas:

— Hän se on niitä raamatun luki-
joita . . .

— No se se nyt vielä puuttuu! huu-
dahdin.

— No se juuri! tuttu sanoi. Sehän se
on hänet kai heikkopäiseksi tehnytkin. Hän
osasi ennenmuinoin raamatun ulkoa . . .

Minä hymyilin: se on selvä . . . ei
minunkaan pääni kaikkein paksuimpia liene
. . . jos lieneekin — hullun pää!

Kun minä tuttuni luota läksin, niin keväisessä, tuoksuvassa yössä kauan valvoin, pääätäni kummallinen pakotus vihloi, sielusi yhä ja yhä kertautuen kummallisesti lauloi:

— Ja kasvoi korven keskessä, korven, jossa ikuiset kosket kumisten pauhaavat, kasvoi korven keskessä kultainen, kimeltävä kukka. Kaikki sitä käsillään kantoivat, vaan se suo oli mielipuolisuuden suo, josta se kasvoi, ja okainen, palava kukka oli minun sieluni, oi Matalena, Matalena!

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...
...the ... of the ...

MATALEENAN IHMEELLINEN TARINA

Synnyinkyläni harjuilta, jotka kohoovat salojen keskeltä vehreinä kumpuina kuin ineren helmasta aavat saaret, kävin alas korpeen äärettömään, laitaansa löytämättömään, katosin tuhanten suhisevain koivunlehväin kätköihin velipuoleni torpalle etsien sukuani kuin kattilaromuista myyty Kullervo ennen, mutta enpä synkkänä ja hirveänä kuin Kullervo. Ah, ilo ja ylpeä kirkkaus otsallani asui.

Siellä tapasin veljeni, vankkaleukaisen sänkiposken, joka hammasta kiristäen ja karkeasti kiroillen kyntää korven paloa ja on keskelle saloa maaemolle pystyttänyt syltäkorkeita alttareita: köyhäin peltojen harmaita kiviraunioita sata!

Painuin pienen töllin matalasta ovesta sisään, sydän vapisi.

Ensimmäinen mikä ahtaassa töllissä loisti katseeseni oli punainen hame. — Ah! ajat-

telin, sen jolla on tuo punainen hame, täytyy varmaan olla äitini.

Sitten näin, että hänellä, jolla oli yllään tuo punainen hame, olivat kellervän kalvaat, oudon ihanat, laihat kasvot. Minä heti ääneen tuumin: tuossahan se on äitini! Arvasin oikein. Ajatelkaa, en ollut häntä nähnyt seitsemääntoista vuoteen ja vain ker-
ran sitä ennen.

Hän istui oljilla permannolla selkä takan seinää vasten. Hän oli niin oudon kellervä ja ihana, silmäluomet olivat raskaasti puoli ummessa, katse tuijotti permantopalkkeihin kuin kivussa, korkealla otsalla helmeili hiki. Ruskea tukka, jossa jo välkkyi viljalti hopeisia suortuvia, lainehti sekavana ja raskaana laihoille olkapäille. Minä näin vankan poven, joka sairaudesta läähättäen kohosi ja laski kuten yhtämittäinen, ijan-
kaikkinen räökkäys; ja minä riemuitsin. Kummallisesti punertavat huulet olivat puoleksi auki, hengitys ahtaana kävi. Kädet riippuivat sivuille niin laihoina että ohuen, valkean ihon läpi luut punaisina kuumotivat.

Hän oli puoli sokea, tauti oli vuosikausia sitten raastanut hänen päästään vasemman silmän, sen paikalla oli nyt vain verestävä,

kyyneleitä kimaltava lovi. Meidän suvussammehan on niin paljon ollut sokeita, lankeevatautisia, hulluja.

Miten se oikea silmänsä tuijotti minuun kauan, sitten ojensi äitini kätensä — ei hievahtanut paikaltaan, ei sanaa virkkanut, vain ohuet huulet alkoivat yhtäkkiä vavista. Ja jo vierä poskille kyynelten kimaltava, loppumaton parvi.

Tosiaan, minä en nykyään itke aivan tyhjiä, kun suru pienoinen tulee, niin minä kirota järäytän, vaan kun äitini ei pitkään aikaan uskaltanut minuun katsoa edes, viimein toki katsoi: ainoa silmänsä ihmeellisesti säteili, vapisevilla huulilla oli samalla aikaa itku ja punertava hymy, katsoi, hiljaa sanoi:

— Voitkohan antaa minulle anteeksi? niin sydämeni hytkähti, muistin pitkät vuoteni vieraiden vallassa ja minun, nyyhkivän, kasvoni hetkeksi käsiini painuivat. Sitten yhtäkkiä aloin nauraa.

— Äiti! sanoin, jos minut eloon saatatessasi erehdyit, niin olipa se tosiaan parahin erehdys, mikä monasti lie tehty. Ihana on elämäni oleva.

— Mitä on minun kauneudestani! huokasi minulle valittaen äitini, Mataleena. Kun äly, äly on mennyt, niin on kauneuskin mennyt — siitä on jo monta vuotta! hän kipeää päätään pidellen valitti.

*

— Mitä on minun voimastani enää! valitti minulle äitini. Niin, tosiaan minä jaksoin ennen kantaa täyden vesisaavin olallani — nyt en pääse oljiltani ylös — luoletko että tässä viruisin, jos voisin päästä pois. Kulkeilla, kulkeilla olisin! Mutta kun äly, äly on mennyt! valitti minulle äitini.

*

— Mitä on minun taidostani enää! Ennen minä vaeltelin kylillä, kudoin kauniita kankaita, punajuovaisia kankaita, mutta nyt, äly on mennyt! valitti minun äitini, Mataleena.

*

— Ei ole kotia, ei kontua minulla sulle. Kaikki on mennyt, äly, älykin on mennyt! valitti äitini, Mataleena.

Minä nauroin.

— Minä vihaisin kotia, jos sen saisin!
minä sanoin.

*

— Miten sinun käsivartesi ovat valkeat! liverteli minulle äitini, silmänsä säteili kummallisesti. Niin oli synnyttyäsi ihosi valkea, ihan sinisenä se kuulsi! hän sanoi ja katse kummallisen kirkkaana säteili. Minä hymyilin.

— Mutta miten olet jäänyt pienikasvuiseksi! hän valitti.

Mieleni synkkeni, minä vastasin:

— He siellä maailmalla ovat uuvuttaneet voimaani paljon sellaisella joutavalla, mistä minulle ei ole ollut mitään hyötyä! Ei sovi korven hirvelle sahrain veto. Vaikka se mainiosti kyntöhevon varsalle sopii.

*

Me valvoimme emoni kanssa hiljaa jutellen pitkän, pitkän illan yöksi, minä paita-hihasillani ja piippua imien sängyn laidalla, hän pehkuillaan permannolla. Muu tölle jo miehineen, naisineen, lapsineen nukkui, yö hämärtyi, sirkat uunin holmissa helisivät.

Kesäyön rusoitus oli tullut korven takaa ja heitti akkunaan veripunaisen heiasteen, veripunaisena loisti takan karsina, jossa äitini istui. Oli äitini kuin pyhimys, päänsä ympärillä rusoituksen veripunainen, haikea loiste säteili, kun hän siinä virui kalveana ja sairaana hiljaa jutellen.

Kun viimein puhe välillämme vaikeni ja minäkin heittäysin sänkyni oljille, en unta silmiini saanut, sielussani säteili Matalleenan tarina kuin mustalta taivaalta talven kimaltavat tähdet.

Ja nyt sen teille, ystäväni, kerron. Niinhän me runoilijat olemme lörppösuita.

*

Korvesta oli äitini äärettömästä, laitaansa löytämättömästä, joka rikkaiden, kyläisten harjujen alla leviää kuin rannaton, viheriä meren ulappa aina ilmanrantaan sinisiin etäisyyksiin. Kaarne aikomukseensa väsyisi, jos se aikoisi levähtämättä lentää kyläkukkuloilta kauas yli äärettömän salon.

Oli äitini isällä ollut sillä rikkaalla vaaralla salon keskellä talo. Siellä auringonpaisteisella vaaralla, minkä yli kesäpäivinä hopeiset pilvet mahtavina vyöryvät, olivat

äitini ja enoni syntyneet. Vaan jo miehuuden vankimmassa ijässä kadotti äitini isä sillä auringonpaistetta huikaisevalla vaaralla näkönsä. Lapset olivat pieniä vielä, talo palkkalaisten hoidossa köyhtyi, se täytyi veloista myydä. Köyhänä ruotulaisena kuoli äitini isä; niin oli häntä ennen sukuani pitkä liuta köyhtyneinä ja sairaina kuollut. Kun enoni miehiksi kasvoivat, joutuivat he korkeilta kukkuloilta alas ikuiseen korpeen torpan palojen perkaajiksi, ja heidän mukanaan äitinikin, sisaruksista nuorin. Siellä korvessa Matalena tyttösenä eli.

Siellä eli hän helmassa metsän, jossa sokean, suhisevan havukaton alla petojen polut painuivat viitain tiheisiin piiloihin, jossa ikivanhain kuusten oksat harrottivat polkujen yli kuin sokeain jättiläisten hapa-roivat, karvaiset kämmenet ja lehväiset latvat huohuivat niin korkealla, että päätä hui-masi jos niihin katseensa kohotti, jossa koivujenkin hopeanvälkkyvissä kyljissä naava riippui sakeana, vanukkeisena partana. Siellä olivat lähteiden pohjat sameat varisseista lehdistä, muurahaisten väkevälle löyhähtävät tiet veivät risujen piiloitse keolta keolle. Oli siellä jokin metsän kumma huvikseen notkistellut vahvoja koivuja polkujen yli

kaareviksi, notkeiksi luokeiksi kuin hentoja pajun varpuja ikään.

Siellä reunalla ruohoisen alhon, jossa syltäkorkea heinä ja angervot väkevästi tuoksuvat, törrötti isoja kallionmöyhyjä mustina ja kummallisina. Niiden päälaila nuokuivat tuuheat, vehreät sananjalkapensaikat kuin metsänpeikkojen hiustupsut. Ne sananjalkaiset kalliot olivat lavoja, joilta metsän hiidet suhisevia puheitaan pitivät ja alhaalle alhoon, jonne kiviltä puhuttiin, kokoontui kuuntelijoina metsän punaisia piruja ja parvi ylpeitä hirviä. Hirvet vatssaansa saakka tuoksuvassa ruohossa seisovivat, niiden kyljet välkkyivät kuin olisi joka toinen karva ollut hopeasta, toinen silkistä, niiden niskassa ja sarvien välissä päälaila hohtivat tuuheat, hopeiset karvatöyhdöt. Ne kalusivat alhon laidassa haapojen kyljet paljaiksi, kun odottivat ajajiaan, metsän menninkäisiä, pirun poikia, niiden silmät punaisina leimusivat.

Siellä salon pimennossa välkkyi kymmeniä lampia, salon sinisiä, pelottavia silmiä. Jos Mataleenalta, joka siihen aikaan oli salon punahuulinen tyttö, kysyit tokko hän noilla lammilla oli ongella käynyt, niin

saattoi hän vastata kuten pienet lapset vielä nytkin autioissa metsissä vastaavat:

— Olen kyllä joissakuissa. Vaan ei kaikista onkia uskalla.

— Miksi ei uskalla?

— Kun ei niissä ole pohjaa.

— Mistä tiedät, ettei niissä lammissa ole pohjaa?

— Kun aikuiset ovat niin kertoneet. Ei niissä ole pohjaa, niissä on vesi kuin kymmenen kaivoa päällekkäin.

Hirveitä lampia, joissa ei ole pohjaa, joissa vesi mustana syvyyteen louhien välistä ammottaa. Pohjattomasta pohjasta nousevat valkeat lumpeet kavalina ja vaanis-kelevina. Jos havaitsevat rannalla onkijan, niin yhtäkkiä alkavat elää kuin käärmeet ja varsiinsa kietoen pohjattomaan syvyyteen kiskovat sen onkijan, joka on uskaltanut liian lähi louhiselle rannalle.

Ne ovat hiisien kaivoja, niiden äyräiltä metsän velhot vettä latkivat.

Sellainen salo, ahdistava ja ihana. Siellä oli äitini lapsena elänyt.

Minä, joka sanomattomasti rakastan korkean harjun kesäistä kyläraittia, missä heinäsiirakat sirisevät tuoksuvain sananjalkain ja piikkisten ohdakkeiden juurella, kiviaitain takana lainehtii tuleentuvain laihojen kahiseva lakeus, laihokumpujen takaa kurkistavat talojen lukemattomat päädyt, kaivonvinetit, tuulimyllyt; yli kaiken vyöryvät säihkyvinä vuorina hopeiset pilvet — minä, joka kernaasti kuljen tuoksuvia pientareita myöten talosta taloon ja rakastan pitkiä maanteitä, minä ymmärrän hyvin Matalleenan, koska hän lähti pois salotöllistä ja ilmestyi korkeille kylille.

Siihen aikaan, jolloin Matalleena varttui tytöstä naiseksi — ja se tapahtui hänen ijässään sangen varhain — seiso i synnyinkyläni korkeimmalla harjanteella Söyrharjun talo. Se oli kuin mikäkin linna se talo. Korkeakattoiset rakennukset olivat tiheässä neliskulmassa ympäri pienen, ahtaan pihan, jonka kulmassa suvituudessa suhisi ja päiväpaisteessa välähteli pihlaja. Talon ulkoseinät seisoivat lävettöminä, kolkkoina ja vankkoina, pihalle päin olivat akkunoista useimmat.

Sellainen linnoitus on moni vanha talo vieläkin tuossa tiheässä vaaran kylässä.

Vanhat ukot kertovat tuon rakennustavan johtuvan siitä, että seudut ennen muinoin ovat olleet savolaisten ja ryssäin tulisimpia taistelutantereita.

Aavan kummun komeutena keskellä kylää seisoi Söyrharjun talo. Heleät viljavainiot sen helmuksista valuivat aaltoina alas rinteitä pitkin metsäin äärettömään vihreyteen ja selkävetten rannoille lepikkojen laitteille. Mutta Söyrharjun kattojen tiheästä ryhmästä kohotti ilmain sineen välähtelevää latvaansa pyhä pihlaja.

Söyrharjun omistaja oli leveähartiainen, vankka vanhapoika, pietisti, jonka silmäluomet olivat punaisen pöhöttyneet, joka ei monta sanaa päivässä kenellekään virkkanut, vain hymyili, joka ei usein suuttunut, vain kärsivällisesti ihmisten ilkeyttä huokaili; joka oli hyvä köyhille eikä anteliaisuuttaan raitin kulmissa kuuluttanut, oli lauhkea kuin lammas, kärsivällinen kuin karitsa. Hänenpä luokseen joutui alhaalta korven töllistä palvelukseen äitini, nuori Matalena.

*

Ken ei siihen aikaan olisi nähnyt Matalenan istuvan Söyrharjun kamarissa kan-

gaspuiden ääressä, kuului kalke kylille, sukset natisivat ripeästi polkiessa voimakkaiden jalkain, siristen sukkula lensi helskyessä pirran. Piteni punajuovainen, heleä kangas. Hymyili Matalena. Akkunan kukkasten takaa kimeltelivät hopeiset, oikulliset, ihanat sisämaan vedet.

*

Ketä ei olisi Matalena tervehtinyt kyläraitin takaa laihopellon pientarilta, missä sirppi kädessä liikkui. Ojentui vartalo solakka, sirppi välähti, paisui upea, valkea povi avautuneen paidan kätköistä, silmät kiihkeästi, kevytmielisen riemukkaasti säteilivät ja suun hymykuopat värisivät. Poskille syttyi polte kuin kiihkeä, hillitön halu hekumaan. Moni kirkas, sininen ruiskukka loisti laihosta aidan takaa.

*

Ken ei olisi Matalenaa nähnyt myöhäisinä suviehtoina kyläkeinuilla mäntyisillä mäillä. Talot vaipuivat öiseen tummuuteen laihojensa välillä, vain kalveain haapain lehdet läpättivät, kesäöiset ilmain ääret heleinä

loistivat yli maan ja keinuahon laidassa kas-
teinen lehto heinäsiirkkoja sirisi ja tuoreet
sananjalat raittiisti tuoksuivat.

Ah, mun sydämeni palaa kuin tuli, kun
ajattelen niitä kyläkisoja, joissa Mataleena-
kin siihen aikaan iloitsi, kun pirttien pi-
meissä sopissa viulut vinkuivat, nuo samai-
set viulut, joita niin monta olen tavannut
synnyinkyläni tupain peräseinillä riippu-
massa ruskettuneina, ravistuneina ja torak-
kain asumina, jotka tahtoisin saada jälleen
unestaan heräämään ja väkevän riemukkaina
soimaan muinaisia säveleitään.

Ah, rakkaat ystävät, mitä on teillä sa-
nomista siihen, jos kylillä äidistäni Matalee-
nasta paljon pahaakin kerrottiin? Jos sa-
nottiin, että Söyrharjulla hänen aittansa
ovella kuului läpi öiden rystyiden naputus,
usein kajahti sieltä nuorukaisten laulu ja
kirkas kiroilu, aidan seivästen rusahtelemi-
nen taistelun rähinässä sekä Söyrharjun isän-
nän valittava tora. Mutta aamulla voitiin
nähdä sen tai tämän vieraan kylän pojan
rattaat kylänlaidassa korkeimman männyn
latvaan ripustettuina. Kylän omat urhot
olivat ne sinne raahanneet vieraille kosijoille
vihaa kantaen. Ja moni kylän viirunaama
nuorimies kilpailijoilleen kiukkuisena hävyt-

tömästi kehui Mataleenan vuoteilla viettä-neensä monta yötä kaikkivaltiaana herrana. Tosiaan! Kateellinen pahansuopaisuus ja kalpeanaamainen pietismi voivat, hyvät ystävät, sellaisia kehuja kyllin tosiksi uskoa! Missä monet kilpailevat, siellä ei ole yksikään kaikkivaltiaana herrana.

Ja voidaanko sitäpaitse estää perhosten kihisten lentelemästä tuoksuvalla apilaske-dolla? Voisitteko te vanhat kalpeine, paheksuvine ajatuksinenne tehdä tekemättömäksi sen mikä jo on tapahtunut: äitini hillittömän, välinpitämättömän ja kevytsieluisen nuoruuden riemun!

*

Siihen aikaan tapahtui kerran, että kahdeksantoistavuotias nuorimies Mikael Söyrharjun myllyltä — mylly on varjoisassa laaksossa kylävaaranteen alla, hopeainen, kumiseva putous sitä käyttää — vanha ja raihnainen oli mylläri, vaimonsa jo aikaa sitten kuollut; poika oli palannut vieraista kylistä palveluksesta hoitamaan isänsä ammattia maksaen myllyveroa Söyrharjun isännälle — siihen aikaan tapahtui kerran, että Mikael, muuten yleensä tunnettu umpimie-

liseksi ja sävyisäksi, kuten köyhän ainakin pitäisi olla — tapahtui kerran, että Mikael kylällä talkookisoissa yritti yhtäkkiä iskeä puukkoaan jonkun kylän nuoren miehen selkään. Hänet estettiin siitä, hänet ajettiin kemuista pois.

Yksin hän harhasi kotiin sydänyöllä etsien syrjäpolkuja pellon pientarilla humalistojen ja saunain tausten pimeydessä, oli kuin pahantekijä julkisesti kirkossa häväisty. Säikkyi askeltensa kuminaa kyläraitilla kuin takaa ajettu murhaaja. Hulluna, järjetönnä, villinä oli kuin se, mikä on nälkään kuolemaisillaan ja leipää etsii. Kotona heittäytyi hervotonna haavan lehdille aittansa permannelle. Valvoiko, nukkuiko? Oli vain huumauksessa, itänyt ei ainoaa ajatusta aivoissaan, jotka olivat kuin kuumaa lyijyä täyteen valetut, silmiä poltti ja ohimoissa jyski niin että olisi luullut veren niistä ulos purskahtavan. Sokeana, raskaana vuoti suonissa veri ja rintakehää ahdisti kuin olisi joku sitä rautanyrkeillä kokoon rutistanut tai tahtonut tylsällä veitsellä sydänalaa halaista. Rinnassa kuin hukan nälkä ja sydämessä tuska, tuska!

Niin tuli hurjana rakkaus.

Olisi tahtonut aittansa lehtipehkuilla väännellessään aivan huutaa, yhteen ainoaan parkaisuun rintansa pohjimmat pakotukset purkaa, kiljaista kuin Simson, joka hius-
tensa voiman kadonneeksi havaa. Vaan ei hän jaksanut muuta kuin käsiään ja ruu-
mistaan väännellä kuten myrkyn juonut ja
vuoroin päättään ja rintaansa pusertaa. Ei
ääntämään kyennyt, vaikka koko olentonsa
raivona kuin puoli kuolleeeksi ruoskittuna
pohisi ja kohisi: tuska, tuska!

Ystävät, te ette ole tiedneet mikä on
metsäeläinten epäluuloinen, villi, kylmä
rakkaus!

Kauan sittenhän oli Mikaelin rinnassa
siinnyt se mato, aina siitä saakka kun isän
sairastuttua palasi vieraista seuduista koti-
kylille ja näki Mataleenan tukan tummana,
upeana kiiltävän, silmäin kummallisen pala-
vina, melkein ilkkuvina välähtävän, suun
sopissa värisi hillitön hymy. Sydämen ym-
päri oli silloin kietoutunut se rakkauden
käärmepoikanen ja alkanut puristella sitä
sydäntä niin että se usein oli pakahtua tu-
liseen tuskaan. Vaan nyt se oli pahempi
kuin koskaan ennen, sillä se kyyn poika-
nen, kavalin ja mustin, oli nyt suureksi
kasvanut ja saanut myrkkyhampaansa, mus-

tasukkaisuuden. Ne hampaat terävät ja pistävät se ikeniä myöten oli Mikaelin sydämeen upottanut, karvasta myrkkyä valanut hehkuvaan vereen.

Eikä syytä ollut muuta kuin että Matalena talkoopaikan viulujen helinässä oli tohtinut tanssia muidenkin kanssa kuin Mikaelin. Mikael näki Matalenan toisen seurassa, toinen oli rikas ja hänen rinnallaan hohtivat hopeasoljet, vaan Mikaelin yllä oli kulunut sarkatakki ja köyhäksi hän itsensä tiesi. Mikael näki Matalenan riemuitsevan ja sen toisen riemuitsevan, silloin ajatellen köyhyyttään maailma silmissään mustui, hän sokeni vallan, vain yhden hän näki: Matalenan keralla toisen. Pisti ensi kertaa se käärme, muuta ei nyt muista kuin että sanoivat talkoopaikassa hänen koettaneen iskeä toista puukolla. Eikä hän kadu sitä että yritti iskeä ja että nyt yksin kivussa makaa!

*

Istuu Matalena ehtoolla Söyrharjun kaivolla, tuuheaa humalistoa vieressä tuoksuu, sirkka soi saunassa ja ruisrääkkä raaksuttaa kuhilaitten takana, kaste nousee ruohis-

toon ja punertava iltataivas piilipuiden ja haapain välitse loistaa.

Sattuu silloin että veden himmeydestä, kaivon syvyydestä, sielustaan väikkyä silmäinsä eteen armas kuva kasvoilta vaaleampana kuin illan hämyn vaaleus, tummempana kiharoilta kuin syväin varjojen tummuus. Hänen oma kuvansa, hänen sielunsa kuva.

Hymyilee Matalena kovalleen kuin uskomattomalle utuolennolle satujen pohjattomista syvyyksistä, itsekseen, höperö, hymyilee ja kyynelöi, ajattelee miten hän on ilkeä muille, vaikka muut ovat hänelle hyviä. Miten hän koko kyläin miehet tahtoo valtaansa kietoa, vaikkei yhdestäkään heistä paljon itse asiassa välitä! Miten tahtoo jokaisen kanssa kuhertaa kuin valitakseen paraan. Miten valheellisesti panettelee toisia yhdelle saadakseen nähdä tokko tämä yksi silloin on mies edes paneteltuja puolustamaan. Miten hän valheellisesti jotain yhtä imartelea saadakseen nähdä pettyykö tämä hassu raukka imarruksista ja alkaa itsekin itseään kiittää. Sellainen on etsivä Matalena, ilkeä ja viekas. Syystäpä juoruäidit häntä soimaavat.

Oh, hän vaistomaisesti niin hyvin tuntee koko kyläin miehet. Mutta Mikaelia ei hän tunne.

Mikael ei ole vielä koskaan puhunut hänelle ainoakaan merkittävää sanaa. Mikael on kuin peljännyt häntä koettaen karttaa vastaan tullessa ja heittäen katseen, joka oli kuin hillitöntä, röyhkeää kiukkua, vihaa. Mikael oli käsittämättömän raivo viime kisoissa, ei hän suutaan avannut juttuun Matalleenaa hypittäessään, vain hammasista kiristeli. Ja kohta sen jälkeen oli hän veitsellä tavoittanut naapurin isäntää selkään. Silloin Matalleena riemuitsi ja kauhistui, vain outo pelko esti hänet lähtemästä tanssituvasta pois ajetun pojan jälkeen.

Matalleena muistelee silmät hiljaa ummistettuina ja hengitystään seisauttaen, näkee pitkän, vaalean miehen, jonka kasvoja karvas, lemмен kateutta vääristynyt ilme vain kaunistaa, hänellä olivat siniset silmät, samalla leimahtelevat ja arat, epäilevät, uneksivat; ripsien alla oli silmänräpäyksen värähtänyt sininen, leikkivä sädehdys.

Matalleena itseksensä säpsähtää ja riemuitsee. Vain silmänräpäyksen oli ripsien alla sinisenä, leikkien värähtänyt.

Monta Mikaelia hän tuntee, kylillä on sen nimisiä monta Samuelien, Natanien ja Natanaelien joukossa. Vaan tämä nimi, Mikael, miten oudolta, melkein ihanalta se nyt hänelle tuntuu.

Ripsien alla sinisenä värähti.

*

Viikkoon ei ollut käynyt kylillä Mikael. Lauantaiehtona painui Matalena kyläisiltä vaaranteilta alas myllylle päin varjoisiin laaksoihin, joiden helmassa kumea myllykoski kaukaa kohisi. Mikaelia hän uteliaana tahtoi tavata.

Samaan aikaan oli Mikael lähdössä ylös kyläharjuille, joiden rinteillä lehdoissa kuutamon hopeinen utu kierteli.

Silloin he tienpolvessa yhtäkkiä toisensa kohtasivat, Matalena ojensi kätensä, Mikael ei näyttänyt sitä huomaavan, rintansa vain kohoili. Matalena puhui, toinen ei vastannut, vain huulensa vapisivat kuin mykällä, Matalena naurahti, sydän kummallisesti, vaikeasti vavahti. Silloin Mikaelinkin suu vääntyi kankeaan nauruun ja ahtaalla, soinnuttomalla äänellä hän sanoi itsekään tietämättä mitä:

— Ei kukaan ennen ole rakastanut minua!

Kummallisesti se vaikutti, Matalleena nauroi tietämättä nauravansa. Kolkosti naurhti Mikaelkin, Matalleena katsoi silloin häneen oudoksuen ja poistui vastaten Mikaelin sanoihin jotain mitä ei itsekään tiennyt.

Mitä Mikaelille vastasi ei Matalleena tiennyt, vaan sydän vavisten hän Mikaelin läheisyydestä paetessaan koetti itselleen vakuuttaa: hän on joko hullu tai sitten hän minua ivasi . . . niinkuin minä hänelle olisin rakkauttani tungetellut!

Mitä Matalleenalles oli sanonut ei Mikael muistanut, vaan sen hän muisti, että Matalleena oli vastannut hänelle:

— Kenenkä sinä sitten nyt luulet itseäsi rakastavan.

— Oi! ajatteli Mikael; lehto jo harmentuu, harmaat vesitiet vievät saariin, joista suvella nuori joukko kieloja poimi. En kertaakaan ollut siellä Matalleenan kanssa kuten muut.

— Oi! ajatteli Mikael; silmäni ovat kyynelissä, Matalleena katsoi äsken mua oudoksuen. Mitä minä puhuin! Hän vetäytyi pois . . . hänessä oli jotain heräävää, vaan tylyä. Jumala, jumala miten hän sa-

noi: kenen sitten nyt luulet itseäsi rakastavan!

*

Sitten he raskaan työn lomassa jälleen päivällä toisensa kohtasivat kuin salaa etsien.

Eivät he hyvää päivää toivottaneet, he olivat ahdistukseensa nääntyä, vapisivat, sokenivat kun toisensa kyläraitilla kohtasivat, olivat toisensa syliin ryöstää. Armahda jumala! he itsekseen rukoilivat.

Mataleena kasvonsa peitti ja kääntyi pois päin Mikaelista.

Tuli vihdoin Mataleena luo, kummas-
teliko Mikaelin kalpeutta ja sairasta katsetta? Alkoi kiihkeän rauhattomasti hänen vointiaan udella.

— Tiedäthän! Miksi kysyt? lausui Mikael.

Mataleena katsoi tutkien, näki todeksi, katseensa hämärtyi, silmäluomet raukenivat, kiireesti hän lähti.

— Tule käymään kylän kiusan luona! hän kauempaa Mikaelille naurahti.

Riemuitsi Mikael kotiin käydessään:

— Oi silmäluomiensa raukeutta, suun soppien pehmoisuutta, otsansa valkeaa unta! Rakastan häntä.

— Ja minä menen luokseen jo tänään kuten kutsui! Ja vaikka tieni olisi täynnä räkättäviä harakoita, tanssituvan rikkaita tuttusii, tyttysiä, köyhyyttäni irvisteleviä poikia, jotka hänen helmaansa himoovat, niin menen, sillä hän, hän mua kutsuu!

— Ja vaikka kallis äitini haudasta nousisi ja kietoen kaulaani pehmeät kädet kokisi estää, niin minä kätensä kaulastani jilmasti repisin ja menisin. Sillä hän mua kutsuu!

— Vaikka ruumiiden yli ryömiä jalatonna tuhat peninkulmaa, niin minä menen, menen!

— Halata häntä hurjana kuin kuolo kerran meitä, niin että hengen hätää täytyy huutaa ja sitten onneensa alistua ja pakautua köyhiin sanoihin: rakastan, rakastan sua!

— Ah, jos susi-ilves olisin, että kalanmykän sydämeni kynsilläni huutoon pusertais: helpoittuisi sana-voimattomuuden tuska: rakastan sua!

*

Mutta kun Mikael syysyönä oli tullut Söyrharjulle ja Matalleenan aitan porraski-

velle jalkansa painoi, sieluaan ahdisti, päässä huumasi, raskaasti rinta hengitti — silloin tuikki valo aitan oven raoista — hetken seisoi Mikael kuunnellen — kuului lukuisia tuttavain miesten ääniä aitasta — silloin Mikaelin rinnassa pahoin riipasi ja silmissään musteni. Hän löi kumauttaen nyrkinsä oveen ja Matalleenan nimeä huusi.

Matalleena oitis avasi, Mikaelin silmissä oli hullu hehku, näki Matalleenan edessään tummana haamuna, otsaansa pitelevän — sanoi Mikael silloin kylmästi, hammasta kiristäen:

— Aah Matalleena, Matalleena, ethän sinä nyt vain epäile, ethän sinä vain — pelkää!

Mikaelin sydämessä oli outo viha, hän uskoi tapaavansa Matalleenan yksin, nyt parvi poikia juuri hänen silmiensä edessä lyhdyn valossa istui Matalleenan huoneessa ja kirjavat kortit läiskyivät kirstun kannella, nauru kajahteli.

Mikael jatkoi:

— Sinä kutsuit minut luoksesi . . . sinulla ei ollut yhtä hetkeä minun varaltani. Aah, mä olen sairas . . . jumala, jumala . . . minä syleilen sinua. Ah, sinä säpsähdät, pelkää . . . Pelkää vain, siitä minä iloit-

sen. Minä vihaan sinua, Matalena, Matalena rakas!

— Ole järkevä! rukoili Matalena.

— Järkevä, järkevä! Haha . . . minä vihaan sinua ijankaikkisesti! Sen tiedät!

Kiroillen ja nyyhkien, viheltäen poistui Matalenan luota syysyössä Mikael, lähtiesään pari ruutua Söyrharjulla rikki helähti, hän ne sirpaleiksi sinkautti.

*

Ijäti epäilevä, loppumattomasti vihaava, kylmä kuin jää, alati raivoisaa kosta etsivä on korven kontio, joka ennen punajuuriputkien parissa viihtyi, kun sen rintaa kerrankin on haavoittanut piiloista lennätetty nuoli. Mikä oli se kohtalo, Matalena, joka syyttömään käteesi asetti pistävän, myrkyisen nuolen? Katso, Mikaelin rinnasta vain pieni verenpisara pirahti; ijäksi on hänen verensä sinulle mustaksi, hirvittäväksi, leppymättömästi vainoovaksi myrkyttynyt!

*

He kohtasivat toisensa usein, vaan kertaakaan eivät he rakkaudestaan toisilleen puhuneet.

Mataleena Mikaelia vavahtaen, epäröiden lähenee, Mikaelin sydämessä syttyy kiihkeä jano.

Mataleena epäröiden lähestyy, tiheään liikkuu povi, syvinä katsovat silmät aavis-tavat ja pelkäävät.

Kun Mikael häneen katsoo, on kuin hän tahtoisi Mataleenaa rukoilla, ei tiedä miksi — jotain tulevia tuskia hän tahtoisi Mataleenalta anteeksi rukoilla. Mutta suutaan hän ei saa auki — niin on hänet val-lannut haihtumaton epäluulo ja haikeus.

Ja kuitenkin Mikael vain Mataleenan päivällä nähdäkseen aamuisin unestaan herää.

Kun Mikael Mataleenaa lähenee, tah-toisi Mataleena hänelle paljon puhua, Mi-kaelin kärsivä katse häntä näännyttää, hä-nen suunsopissaan on suloinen, karvas, kat-kerä kipu — vaan jos Mataleena nöyrän sanankin virkkaa, niin Mikaelin suu vääris-tyy kankeaan, raivoisaan nauruun — silloin Mataleenakin ylpeänä otsaansa nakkaa ja nauraa, nauraa! Puristuu nyrkiksi Mikaelin käsi, kärsien he toisistaan eroavat.

Mikä on Matalleenan mieli, kun jälkeen yön herää syksyisen aamun harmauteen?

Hänen on kuin näkisi unta vielä, punaisten viulujen soitto korvissaan helisee, raukeasti raottuvain silmäripsien alla näkee hän kisatuvan ja ylpeän nuorukaisotsan, säteilevät silmät hän vielä näkee, Mikaelin väkevä käsivarsi kietoutuu hänen vyölleen, syttyvät povessaan janoisina ja kiihkoisina salaisimmat, kuumat halut, hillitön riemu silmistään säteilee.

Vaan syysaamuna varhaisena sade akkunoissa rapisee: arki, työ, arki, työ, arki, arki, työ. Tuuli sohahtaa, märät pisarat ruuduissa välähtelevät.

Niin hiljaista, tyhjää, yksitoikkoista. Matalleena tahtoisi vain nukkua, että näkisi onnen edes unessa.

Kun hän hiuksiaan sukii, alkaa syys-tuulella kuulua humina kuin kaukaisista uruista ja lähteväin, seuduilta pakenevain joutsenten laulu.

Ensimmäinen on valkean joutsenen laulu. Se laulaa: kaikki on pois, pois! Matalleena kuuntelee, silmänsä kostuvat, hiljaa hän toistaa: kaikki unten ilo on pois!

Toinen laulu on harmaan joutsenen laulu. Se on: nykyhetken ikävä on suloi-

nen seura! Ja Matalena hiljaa hyräilee: nykyhetken ikävä on suloinen seura!

Mutta kolmas joutsen, se on oudon musta ja hirvittävä ja sen laulu huutaa: kaikki tuleva on turhaa!

Silloin Matalena säikähtää, silmissään on ikuinen tuska, suka kädestään putoo ja hän parahtaa: pois, pois, lennä kauas toivottomuuden musta lintu! Kaikki tuleva on turhaa?

*

Kun Matalena taas pitkän ajan jälkeen näki Mikaelin Söyrharjun tuvassa, niin hän säikähti, kätensä vapisivat, oli sortua maahan. Suloinen, hiljainen liikutus ja riemu hänet valtasi.

Vain Mikaelin kellervän tukan Matalena jo etempää näki, silmänräpäys kului kuin ihana uni.

Mikael lähestyi Matalenaa, Matalenan sydän oli tykytykseensä tukehtua. Mikael vavahti Matalenan nähdessään, oli kuin hän olisi aikonut seisahtua Matalenaa tervehtimään.

Ja nyt — tylynä kulki Mikael Matalenan ohi.

— Isännälle minulla on asiaa! sanoi Mikael, heitti Matalleenaan ilkkuvan katseen. Tuvan perälle isännän kamariin hän katosi.

Matalleena seisoi hetken tuvassa yksinään kuin tajuttomana, näkönsä menettäneenä. Sitten alkoi poveaan pusertaa ahdistava tuska.

Jumala, jumala, lohduta nyt Matalleena, ettei hän jälleen itketyitä kyyneleitä itkisi.

Matalleena ei jaksanut uskoa . . . aavistaa, että Mikael hänet tahtoo hyljätä . . . niinkuin he koskaan olisivat toisilleen tehneet muuta kuin hyljänneet!

Ilman leppoista sanaa tai hymyä kulki Mikael Matalleenan ohi heidän kohdatessaan pitkän ajan jälkeen!

*

Mikael! Miksi uhmaat ja koetat aidoilla tukkia korven ylpeän naarashirven teitä? Etkö tiedä, että hän niiden yli hyppää, ettei häntä aituuksiin suljeta, ettei nöyryyttämällä tule vangiksi Matalleena!

*

Niin kauan on Matalleenan suosiota etsinyt Söyrharjun punasilmäinen, lakea vaari, virsiä veisaava, kalveakasvoinen, nauramaton körttiläinen. Ei ole Matalleenalta hänen palveluksessaan puuttunut leipää, ei unta eikä kirjavia hunnun nauhoja, niin pietisti ja koreutta kammova kuin hän onkin. Eikä ole hän torunut Matalleenaa kylän juorumasta kevytmielisyydestä. Vain alakuloisesti, silmät vesissä ja sanaakaan sanomatta on hän häneen katsonut jälkeen sellaisten öiden, jolloin oli kylän miehiä pihoiltaan ajellut. Ei ole hän raaskinut estää Matalleenaa etsimästä nuorten keinuja, viulujen vinguntaa ja tanssituvan kolkkavia lattia-palkkeja avaralla, korkealla kylällä.

Ne ovat, ihmiset, kylillä kertoneet, että Söyrharjun mies tavoittelisi Matalleenaa itselleen, vaan ettei Matalleena hänestä muka välittäisi, hänen itkusta punaisille silmilleen nauraisi. Matalleenalla on tarjolla niin monta nuorta rikasta. Onhan Matalleena riha ja taitava, vankka on hän tekemään työtä.

Mutta nyt alkavat kylillä kertoa, ettei Matalleena ainakaan Mikaelista välittäisi, sillä Mikael on köyhä. Sen jutun on Matalleena itse levittänyt kylille.

Ja sitten he alkavat supista, että Matalaena on ruvennut suosimaan Söyrharjun vanhaa miestä.

*

Matalaena! Luuletko näin kesyttäväsi korven pedon, jota haavoitat, jonka rintaan yhä ammut epäluulon ja vihan myrkyttävät nuolet!

*

Kun Mikael kerran tuli Söyrharjulle, tapasi hän isännän kamarissa Matalaenan ja Söyrharjun miehen istuvan syli sylissä sängyn laidalla.

Hämillään, pelokkaana lähti isäntä kamarista. Mikael lähestyi kiihkeänä Matalaenaa.

Mikaelin sanat iskivät myrkyllisenä ivana, iskivät Matalaenaan kuin nälkäiset, punakitaiset korpit.

— Ah Matalaena, mitä sinä vavahdit! Oi, sinähän näytät haluavan vain ilkkuen hymyillä. Älä, älä! Minä en kärsi nyt hymyjä! Myrkkyä, myrkkyä tahdon olla, minä sinut revin! Oi Matalaena, osaatko sinä

alati noin hymyillä! Oh, ethän sinä enää osaakaan, ethän . . . haha! Ilkiön kynsillä revin kasvoiltasi pois hymyjen verhot. Mitä on hymyjen alla? Haha, petosta, petosta!

Mataleenan povi alkaa vavahdella kuin neuvotonta raivoa ja katseessaan, huulillaan on jotain rajattoman inhon sekaista, vihaavaa.

— Oh, hymyile vain! jatkaa Mikael. Katso vain noin vihaten, inhoten! Sydämesi kiehuu kuin kattila! Kiehukoon vain! Tahdonhan vihdoin nähdä mitä kiehuessa ylös kuohahtaa!

Mataleenan huulet värisevät kuin vihan itkusta. Ja hän tahtoo puhua.

Ah niitä sanoja, mitkä huuliltaan puhkeevat! Hornan ihania sanoja niin että ne jääsiruina Mikaelin selkäpiitä karmivat. Haha, ei koskaan ennen ole Mataleena Mikaelille puhunut näin ihania sanoja.

Kymmenittäin purevia, pistäviä sanoja Mikaelin mustasukkaisuudesta, älyttömyydestä! Kuin sähiseviä vaapsahaisia hänen arkamaisuudestaan, kömpelöstä käytöksestään. Sanoja kuin rankkaa, pieksävää raetta hänen köyhyydestään, isänsä alhaisesta suvusta. Mataleenalla on suuri suku, hourupäiden suku, jonka jokainen jäsen on nuo-

rena ollut ylpeä ja rikas ja vanhana joutunut köyhyyteen ja heikkomielisyyteen! Voi niitä ihania sanoja Matalleenan huulilta! Kuin tulisesta ahjosta kimmahaneita kipupunoita, naurua Mikaelin turhista toiveista! Yhä enemmän ja enemmän niitä ihania lauseita, jotka alati päättyvät sanoihin: raukka, raukka olet sinä, Mikael! Raukka!

Niin ovat he toistensa sydämet okailla verille raastaneet!

*

Ei jaksa Mikael uskoa, että kaikki mennyt Matalleenan puolelta on ollut pelkkä, pettävä hymy vain. Epätoivo Mikaelin valtaa. Miten saattaa, miten saattaa ihminen noin toista pettää? Ei jaksa hän käsittää, se vain täytyy hänen oppia uskomaan, että Matalleena on hänelle ollut vain pelkkä hymy, pelkkä, pettävä hymy vain! Armon jumala!

Miten saattaa Matalleena liittyä Söyrharjun vanhaan mieheen!

*

Seisoo Mikael talviyössä myllynsä kosken äyräillä, luminen on maa ja viluinen ja sappikuu pauhaavan kosken usvista paistaa. On silloin kuin jäiden saartamasta, sumuisesta virrasta kohoisi eteensä kosken nainen. Hänelle näkyy läpi kyynelten, mitkä silmäripsiinsä huurteeksi jäätyvät, aivan Mataleenan näköinen nainen. Häilähtävät hänen edessään kuin talvinen yö tähtien hopeista säteilyä täynnä tummat kiharat, joita Mikael niin äärettömästi rakastaa. Ah autuas yö, mikä saa Mataleenaa syleillä kun hän levolle asettuu.

Ja nainen puhuu öisen kosken pauhuista kutsuen Mikaelia. Vaan yhtäkkiä alkaa nainen ilkkuen nauraa.

— Mitä minä odotan vielä! ajattelee Mikael. Minä kipeä mies, joka kammon maailmaa ja ihmisten ääniä ja tahdon yksinäni mustana kulkea.

Ei edes tuskaa hän enää jaksa tuntea, vain välistä hirveänä riehahtaa rinnassa sellittämätön, raivo kipu, silmät kyyneltyvät ja jälleen kuivuvat, tuijottavat raukeasti kumisevaan, helmiä heittelevään kuohuun.

Kerran vielä etsi Matalena Mikaelia kirkkaana talvipäivänä, kun korkeain kyläin yllä siinti sininen taivas ja myllylaakson metsät säteilivät pakkasen kimeltävässä kuurassa. Askelissa vinkuvalla tiellä kiiruhti hän myllylle kulkevan Mikaelin jälkeen, hänen nimeään huudahti; Mikael vavahtaen seisahtui ja kääntyi.

Mutta sillä hetkellä muisti Mikael, miten hän oli nähnyt Matalenan ja Söyrharjun miehen istuvan syli sylissä. Söyrharjun mies oli kumartunut Matalenaa kohti, hänen silmäripsensä olivat melkein hivelleet Matalenan tukkaa. Suudellut olisi Mikael Söyrharjun vanhuksen asemassa Matalenan pehmoisia huulia, uhallaankin olisi hän sen tehnyt perkeleenä rääkäten jotakuta toista, ken nääntyen ja lemменkateena olisi hyväilyjä katsonut kuten Mikael silloin katsoi.

Mutta Söyrharjun mies ei Mikaelia rääkännyt. Rauhallisesti hymyillen oli hän Mikaelin mielestä irroittanut kätensä Matalenan vyötäreiltä. Mikael melkein vihaa Söyrharjun köntyksen ihanaa levollisuutta ja samalla sitä siunaa. Muuten voisi Mikael Söyrharjun vaarin tappaa.

Mikäpä syy Söyrharjun vaarilla olisi olla muullainen hänelle, hyljätylle Mikaelille!

Sen muisti Mikael kun Matalena häntä lähestyi. Heti Mikael karvaasti kylmeni.

— Mitäs tulet? hän sanoi. Sinulta on sen jälkeen, kun sinut viimeksi näin, lohenut hammas. Olet tullut rumaksi!

— Ah! ajatteli Matalena; niinkö hän sanoo!

— Ah! ajatteli Matalena; mitä minä ponnistelen? Tämä olo ei käy, se ei käy — olenhan minä sen itselleni sadasti sanonut: se ei käy ja se ei hyvin pääty.

Hervotonna hän kangaspuiden ääressä istuu povessa näännyttävä, lohduton kipu ja tuska, tuska. Hän tahtoi kaikki unohtaa ja heittää. — Sinun elämäsi ei käy, ei käy! hänelle alati sielustaan huutaa joku rääkkäävä ääni.

Hän on kuin houreessa, vain kipu povessaan ei huumaudu ijäksi. Turhaan hän ponnistelee sielunsa ääntä vastaan, ei jaksa, ei kykene. Kuiskuttaa kaiken epätoivo korvaansa alati: kuule, kuule, ota lahjamme . . . mene Mikaelin luo ja sano: kuolkaamme yhdessä, kun emme yhdessä elää voi! Ei jaksa hän ajatella muuta kuin kuohuvaa, jäistä koskea, vain sitä ajatellessaan on sielullaan armas lepo.

Yksi on suloinen, kuohu on musta ja syvä. Ei laisinkaan sitä pelkää — kutsuuhän se, pauhaten, sekavana sohisten kutsuu. Niin, hän tahtoo hieman suloa ja sydämelleen vilpoisen, hivelevän rauhan.

Niin on hän monasti varmasti päättänyt lähteä lepoon.

*

Oi ylpeys, sä korkeiden ihana, väkevä kukka! Kuta vihlovammaksi vilu ympärillä käy, sitä jäykemmäksi sen varsi jäätyy, sen terälehdet jääkyyneleitä kimaltelevat, säteilevät valkeina kuin lumi. Kuta ankarammaksi vilu saa, sitä mahdottomampi on taipua ylpeäin lumivalkeiden, taitettaviksi luotujen kukkain!

*

— Sinä näet minun voimani kerran vielä! ajatteli Mataleena Mikaelista.

Ennen kuukauden kulumista olivat Mikael ja hänen sairaudessa kituva isänsä juonitellen karkoitettut keskellä vuokra-aikaa Söyrharjun myllyltä. Tämän oli saanut aikaan Mataleena, jolle Söyrharjun itkusil-

mäinen mies oli kuin sormiensa ympäri kietoma lauhkea lanka.

Mutta kaksi viikkoa karkoituksen jälkeen kuuli Matalena Mikaelin kosiskelevan naapurin kellivatsaista leskeä, jolla jo entisestä naimisesta oli lasta monta.

— Ehdin ennemmin! nauroi Matalena ja viikkokauden päästä olivat hänen ja Söyrharjun itkusilmäisen miehen häät. Komeat ne olivat.

Mutta vain muudan päivä kului, niin samat häävieraat kutsuttiin Paunolaan Mikaelin ja hänen pyöreän leskensä häihin. Ja edellisiä komeammat olivat ne häät.

*

Sitten oli monta herran vuotta ainainen kilpailu, musta kateus ja viha, leppymätön vaino vierusnaapurien, Paunolan ja Söyrharjun välillä.

Kun Paunola kirkkaiden kylävaarain alla suhiseviin saloihin avasi kasken avaran kuin aikamoisen järvenulapan, niin tottatosiaan: seuraavana suvena Söyrharju hakasi korpeensa kasken kahta suuremman. Jättiläispilvenä kohosi metsämeren helmasta Söyrharjun kytöjen samea sauhu.

Kun Söyrharju rakensi auringonpais-teisten laihojensa laiteille kiviaidan kyynä-rää korkean ja kahta paksun vasten Pau-nolan vihatuita alueita, niin kohtapa Pau-nolan mies omalle puolelleen aivan edellisen aidan kylkeen kokosi oman kivimuurinsa, edellistä rajumman ja vihatumman röykkiö-jononsa. Söyrharjun kanssa yhteiseen aitaan ei tyytynyt Paunolan isäntä.

Kun Söyrharju kuuli, että Paunolassa kudottiin nuottaa, hopeaisten muikkujen satakyynäristä kokoojaa monien käpyjen vilkkeellä, niin ilmestyipä kohta Söyrhar-jullekin puolipirtillinen nuottaukkoja. Kol-mesataa kyynäristä nuottaa siellä kudottiin.

Laitattipa Söyrharju kirkkoveneen, pit-kän, yhdekshankaisen, paljon väkeä kanta-van. Sinisiksi sen soukat, notkuvat laidat sively.

Mutta synnyinseutuni kimaltavilla saari-vesillä kilpaili sen kanssa kirkkosouduissa pian Paunolan uusi, ylpeä kaksitoistahanka, jonka kyljet ja airojen lavat välkkyivät tulipunaisina veden valkean kimaltavasta vaahdosta.

Ylpeänä ajoi talvisin Paunolan isäntä mustan, välkkyvän orhinsa kirkon portaiden ääreen ottaakseen rekeensä pienen, pyyle-

vän emäntänsä. Mutta vielä ylpeämpänä astui kirkon ovesta portaille ja oman valakkansa korjaan silloin Söyrharjun emäntä. Ivan ja vihan supussa olivat naisen huulet, kahahti päätä kärsimättömästi nakatessa musta silkkihuivi peittona ruskean tukan je reunusteena kalveiden, vihan punertamain kasvojen.

*

Tapahtui sitten keväällä niin että kun Paunolassa olivat lannanvetotalkoot viinoin ja viisin ruokalajein, jonka jälkeen myös Söyrharjulle hommattiin talkoita seitsemän ruokalajein, niin ei Söyrharjun talkoihin saatu ainoakaan soittajaa. Paunolan isäntä oli ne palkannut Söyrharjulta pois jäämään. Aisakelloilla saatiin Söyrharjulla helistää tahti remuavaan hienohelmaan.

Mutta kesällä tämän jälkeen mursi Söyrharjun karja käsittämättömällä tavalla vahvan, nokisen raja-aidan ja meni Paunolan halmeeseen, jota pahoin pehnasi. Söyrharju maksoi silloin hyvällä korvauksen. Mutta kun parin viikon kuluttua jokin ilkiö, josta ei mitenkään saatu selvää, viilteli puukolla Söyrharjun nuotan perän tuiki kelvottomaksi

ja Söyrharjun rengit sitten eräänä iltana kinastuivat Paunolan nuottaväen kanssa, missä rymäkässä Paunolan loismieheltä lyötiin tarpoimella käsivarsi poikki, niin mentiinpä jo käräjiin.

Ylpeänä astui voittanut Paunolan isäntä oriin rekeen käräjäatalon portailta. Mutta vielä ylpeämpänä astui ovesta ulos portaille Söyrharjun emäntä vierellään itkusilmäinen, alakuloinen, häpeävä mies. Kahahti tuuheha silkkiliina, uhkauksensa hän huusi pois ajavan Mikaelin jälkeen.

Niin he toisiaan panettelivat, kavalasti vahingoittivat, käräjissä riitelivät, itseään köyhdyttivät. He olivat kuin kaksi kuolutta, jotka haudoistaan nousseina, kylminä, leppymättöminä toisiaan vainoovat. Ei ole iloa ei tuskaa siinä missä haudoistaan nouseet haamut kostamaan kohoovat.

*

Kului muutamia vuosia ja Söyrharjun itkusilmäinen isäntä kuoli ystäväinsä heittämänä, velkaisena, höperönä. Leskeksi jäi Matalena, jolla miesvainajansa siittäminä oli kaksi lasta, rumat, mutta vankat ja viekkaat veli- ja sisarpuoleni.

Jatkui vielä juonittelua, kinaa ja riitaa. Mutta lopulta köyhtyi Söyrharju, ei ollut isäntä kärjärahoja kokoomassa, joutui vasaran alle. Ostaja oli Paunolan isäntä.

Huutokauppa oli maaliskuun pakkaspäivinä, synnyinvaaraini yllä kaareili sinisen ihana taivaan kupu, sinisinä ja punaisina kimelsivät kuuraiset koivut ja pihlaja, alhaalla säihkyivät auringonpaisteessa aavat, lumiset vedenselät. Söyrharjun isossa pirtissä ja pihoilla vasarat iloisesti paukkuivat.

Huutokauppa-iltana tuli Mikael Söyrharjulle humalaan itsensä juoneena, iloisena ja haikeana, ylpeänä ja kalvaana, raivona, vihaavana ja rakastavana.

Itkivät he silloin yhdessä, hän ja äitini Matalena. Sinä yönä he siittivät minut onnenpojan, korkeiden vaaranteiden väkevän, kavalan, viekkaan, oikullisen lapsen.

Kiitän sua isäni, ellen sua suinkaan monesta hyvästä kiitä, niin kuitenkin siitä, että ohimoillasi kimelsivät viinan hehkuvat helmet silloin kun ihanan elämäni minulle lahjoitit!

Väkevä on sydämeni kuin korven koski, ylpeä on eloni kuin metsän rajun hirven ja rypäleet kulmillani kukoistakoot — lyhyen hetken!

Kysyi mun äitini Mataleena Mikaelilta silloin kun juorut kylillä jo kulkivat ja vanhain akkain punaiset, pienet silmät alkoivat kiihkeinä kiilua ja heidän leukansa lonksuttaa Paunolan isännästä, perheellisestä miehestä ja Mataleenasta, lapsikkaasta naisesta; kysyi mun äitini Mataleena Mikaelilta silloin kun jo tunsu minun kohdussaan liikahtelevalta:

— Rakastatko sinä oikein minua vielä?

Mikael kolkosti ja hiljaa:

— En!

Ja sitten nyyhkivän hiljaisuuden jälkeen hän jatkoi kylmänä, koston riemuksena:

— Me olemme olleet oikullisia lapsia, me olemme toisillemme tehneet liiaksi pahaa, emmekä voi olla sitä tekemättä iijankaikkisesti, iijankaikkisesti!

*

Mataleena, silloin hän tuli ensi kertaa heikkomieliseksi — kun minä verestään jo elin.

Hän kulki mieron tiellä raskaana lapsineen. Ei hänen ylpeytensä huolinnut avuista sen isän, joka ei häntä sanonut rakastavansa.

Leppymätön, jäinen, mielipuoli on toisilleen kuolleiden viha.

Isäni sanoi Matalleenalle: vaikken sua rakasta, niin lapsen kuitenkin pidän. Se on kunniani asia.

Äitini kirosi:

— Jos lapsi yritetään minulta sinulle riistää, niin minä sen tapan! Se on kunniani asia!

*

Oi voiko ihmistä unista syyttää? Ne tulevat kirjavin vaattein silloin kun jo on vallan väsynyt ja ei vastustamaan kykene. Kavalina, pettävinä heikoilla hetkillä ne tulevat, voiko ihmistä niistä syyttää!

Ja nuorukaista nuorukaishulluudesta ja hentoa naista ihanista perhosunista? Kun unten aika on ohi, niin haihtuvat unet, ihminen kylmään, jäätävään tuskaan herää.

Voiko eloni antajia unista syyttää!

*

Heräsi äitini neljäkolmatta-vuotias elonsa väkevimmissä loistossa kylmään, jäätävään tuskaan.

Köyhänä, muserrettuna ja raskaana kulki hän syksyisiä teitä, varasti repaleisille, nälkäisille lapsilleen leipää, hänet usein pirttien ovipielistä ulos ajettiin ja porton nimen on hän niistä ajoista saakka tottunut kylmästi kantamaan.

Monet, joita vasten hän ennen oli juonitellut, heitä käräjissä käyttänyt omain pyyteidensä uhreina, monet häntä kirosivat ja ilkkuivat. Harva hänelle puhui: muistan vielä että minulle anteliaana hyvää teit; siksi sanon sinulle: vuota kevättä vielä; keväällä kuloruohokin kukoistuu ja maan matoksetkin alkavat jälleen elää!

Vastasi äitini:

— Niin, keväällä ruohot jo rinnassani kukoistuvat ja silmissäni alkavat valkeat toukat elää!

*

Koleilla kallioilla synnyinkyläni ihanilla rannoilla seisoi syysyössä yksin nuori äiti Matalena. Sisarukseni jo huudolla olivat, minä emon uumissa hänen iki-ihanista tuskistaan elin.

Seisoi äitini kolkossa yössä, kuohut kallioihin löivät, jylysi ulapalla jumalan viha. Seisoi äitini ja itki, itki.

Niin, hän itki, itki. Kallioseinään nojasi kylmää kättä, värisevään ranteesen painoi hullua otsaa — lyijyisen raskasta, haljeten pakottavaa, pyörtymyssekavaa — hullua, hullua otsaa.

Ei kietonut ystävän kaulaan viluista, vapisevaa kättä, ei rinta hellä, hätäisesti sykkivä lämmöin kohdannut nyyhkeitä värisevää povea . . . Kylmää huokuvaa kiveä vasten hän itki. Eikä hänen huutoaan kenkään kolkossa yössä kuullut.

— Jesus Ristus! äitini itki. Oi Ristus sä vaivaisten syntisten sopu ja lepo ja rauha — miksi lapsonen sieluni kurjuudessa syntyy, tähtisilmä, hymysuinen, viaton keltakihara, ihana — miksikä viheliäinen, heikko sydämen-lämpö kohdussani sykkii, miksi tänne syntyy!

— Olkiin ja pehkuihin syntyy se tänne, ihmisten nauruun, kultapäisten Herodesten ahnaasen vainoon, äidin povet särkeväin — miksi yksin ollaksensa syntyy!

— Nähdäkseen kironälkää, janoa nääntymään, kitumaan puutetta — enimmin orpoutta, lemmetttömyyttä. Ei toisen vertä tunne vieras veri.

— Miksi ei kauan sitten elonsa alkuun tyytynyt, kovennut, paatunut sydämen heikko

lämpö? Olisin jo syntymästä saakka ollut nylkyri, rosvo, konna — parempi olisi mun olla ihmisten kiroomana, kivisenä, vahvana kuin horjuen näin janoovin sieluin, löytämättä lohdutusta mistään, omaa kurjuuttani lapsessa jatkan.

— Miksi kärsin kauan, palkintoa vuotin, ainoaa ken ymmärtäisi mua.

— Tyhjäksi muutuin, narriksi muutuin. Pettynein hetkin laskeutuvaan päivään katsoin, iltani, yöni itsekseni itkin. Aamulla länteen tuijottaen toivoin taas: ei kohonnut päivä sieltä koskaan.

— Itsekseni itkin, muille ilkkuen nauroin — mitä se auttoi! Turhaa on eloni ollut, sata kertaa olen sanonut: turhaa!

— Turhaa on itkeä, turhaa. Ja kuitenkin mun itkeä täytyy. Itkeä, vaikka kyynel on kiehunut loppuun. Itkeä, itkeä täytyy, vaikka silmät eivät itkeä jaksaisi enää.

— Itken, itken mä kyyneleittä: itken ruumiini verettömäksi, kasvoni kalman kauheiksi itken; silmäni sokeiksi, vereni kyyneleinä — päästäni kurjan järjen.

— Aivoni kiehuvat kipua täynnä, aatos on sekava, kaikki on kurjuus, tunteeton tyhjiys, määrätön vaiva.

— Maa ilma silmissäni mustenee, kieppuu — kuulooni myrskyssä, yössä pauhaavat jättiläiskellot, hirveän suuret, avokitakellot. Allani horjuu, maan kita aukee — nielee mun — ja lapseni, lapseni — alas vaivun, mustaan, syvään yöhön.

— Turhaan hapuilen heikoin käsin pimeydessä katoavan korkeuden syliin, pimeyteen syvälle vaivun.

— Vain joskus vielä yössä välähtää kuin salama, kuin lentävä tähti — viimeinen järjen valo.

*

— Pauhaa myrskyn kellojen sävel hurjana, syvänä, hirvittäväänä. — Vaan kas nyt: yhtäkkiä kirkkaasti, metallirinnoin väristen, heleän suloisena, kyynelten hellänä niin kuin mielipuolten esi-isäin ääni, kutsuu, kutsuu, kutsuu.

— Oi, vuoda silmistä viime kyynelvirta, vavahda sydämeni kiitollisuutta, alistumista. Käteni ristin. Sielussani aaltoo kyynelten meri, ihanain sävelten metallin värisevä riemujen meri.

— Kellot, kellot, ah: hulluuden kellot, unohduksen kellot, toivotut kellot, suloiset kellot, vapautuskellot — pääsiäiskellot!

— Oi te hyvät ihmiset, ket ette kärsivän Matalleenan tuskasta tiedä, laulakaa kuorossa helein äänin te iloiset immet ja nauravat poiat:

— Pääsiäinen on. Matalleena on ylösnoussut. Hänen poikansa saa elää.

*

Heikkopäisenä synnytti minut hän, Matalleena. Heikkopäiseltä minut kyläin hoidolle pois riistettiin. Niin sain minä elää.

Niin on Matalleena totisesti ylösnoussut!

TIETÄJÄT ITÄISELTÄ MAALTA

Tämä laulu on mun ylpeyteni riemuk-
kaimmalta ajalta!

Varmaan silloin kun äitini mua syn-
nytti — marraskuun yössä myrsky nyyhki
ja kohisi, virtain rannat kaamottivat val-
keina ja viluisina kuin tuonelan tuvat,
pyörre koskessa pulisi, töllin yli kylän lai-
dassa tuulen kohu väkevänä kävi. Läpi
hataran akkunapielen ajoi tuuli räntää emoni
päänaluisiksi kun hän töllin lavitsalla virui.

Varmaan silloin kun hän vääntelehti
kivuissa kuten olisi tuhat tulipunaista rau-
taa joka hetki hänen kohtuunsa ajettu, pä-
retuohus paloi savuten, vanha akka, kääk-
käleuka, istua kyhjötti karsinapenkillä; leuka
käden varassa ja silmät ilkeästi kiiluen hän
päästi kämmenensä nojassa leukansa kääkät-
tämään ja virkkoi:

— Odotas Matalena, kun sen huori-
penikkasi ilmoille lasket, niin heti minä sen
tapan!

Vähän ajan kuluttua jatkoi ja toisti:

— Ähäh! Mitä ihminen hakee, sitä hän saa. Arvasinhan jo sinunkin hakemasi, Matalena, vaikkeivät kuin jumala ja Piru sitä arvanneet muut! Ähä, kunhan huoripenikkasi ilmoille lasket, niin tuohon paikkaan minä sen tapan!

Varmaan silloin kun minut poloisen vanha akka sairaalle emolleni tuomitsi kuomaan ja äitini alkoi houria, eukko pakeni läähättäen tuiskuyössä kylille, hoilotti:

— Tupa on piruja täynnä, tupu on piruja täynnä. Matalena näkee piruja!

Ja heikkopäinen äitini näki synnytyskivuissaan piruja. Torpan akka pelästyi hänen houreitaan ja pakeni hoilottaen kylille.

Näki äitini Matalena, kun hän minut oli saanut ulos uumenistaan, tämän:

Uksi narahti ja tuisku kohahti, lennähti pimeydestä tupaan valkea olento kuin ihminen ikään. Sen silmät säihkyivät vihreinä ja hirvittävinä, iho hohti valkeana ja pehmeänä kuin kesäisen lumpeen terälehdet. Se alaston astui verisen piinavuoteen ääreen ja väkevänä, elinkiihkoisena värisi masmalonsa, leimusivat silmät kuin metsäkissalla, tulipunaiset huulet paloivat hehkuvina niinkuin auringon paahteessa kypsyvät viina-

marjatertut, valkeat nisät paisuivat ja nän-
nit loistivat kuin kaksi ketoneilikan hehku-
van heleää kukkaa. Se nauroi punaisilla
huulillaan, metsän Ihme, villiä, kamottavaa
nauruaan, se kumartui minun ylitseni, sen
povi tuoksui kuin suopursun raaka, kitkerä
raikkaus. Mua se hyväili ja minulle kuis-
kutteli.

Ja sillä Ihmeellä oli pimeässä yössä
seuralaisia paljon. Niitä istui uunilla ja
orsilla kuin viisivuotiaan lapsen kokoisia
mustia yölepakoita siivet supussa syrjillä
ja silmät terävinä kiiluen lapsivuodetta kohti.

Ne pirut olivat mun syntymäni hy-
vät henget, kurjan kehtoni tietäjät itäiseltä
maalta.

Niitä seisoι metsän Ihmeen takana vank-
koina, ihanina olentoina, joilla kaartuivat
mustat, avarat siivet kuin syystaivaat täh-
tien kimaltavaa säihkyä täynnä. Ne soit-
tivat kummallisilla soittimilla ja lauloivat
silloin kun metsän Ihme mua punaisilla
nisillään imetti.

Lauloi yksi kuin tuulen kohina kaukaa
humisevista metsistä, väkevä laulu kulki
kuin tuuli läpi tuhanten metsän latvain, kuin
kohisten laskeva ja taas kohoova aaltojen
parvi rannan kahisevassa, huojuvassa kais-

lassa vaahtoa kimalluttaen ja kuohuja heittäen. Ja niin hän minulle lauloi:

— Väkevä sä olet kerran kuin korven kontio, kaartuvat kylkiesi luut vankkoina kuin olisi keuhkojesi kammioihin kytketty hillittömästi tiellään temmeltävä tuuli, joka honkain kanssa taisteluun halaa, kuohuu veri kuin rannalla valkeain, vaahtoisten aaltojen pauhu kallioden kivirintaan. Kuinka sä voit sitten samalla olla niin heikko ja kuinka sun ruumiisi väkevyyden ytimet on kerran tyhjiksi, mehuttomiksi imevä luvattomain, hillittömäin himojen näännyttävä tauti!

Lauloi toinen piru. Kasvonsa hymyilevinä ja verevinä paistoivat, silmänsä välähtivät sinisinä ja leikillisinä kuin hopea suvisilla vesillä, avarat siipensä kaartuivat ylitseni vaalean punaisina. Hän lauloi kuin suvituuli kesän tuoksuvassa apilaassa tai kedon sirkkain sirinä lämpöisessä ruohistossa. Näin se lauloi:

— Lämmin on sydämesi oleva kuin heinäkuinen auringon säde kultaisen aurinkonkukan kuvussa, suuressa, palavassa avoimessa. Kuinka voit siis samalla olla epäluuloinen kuin metsän kärppä, viekas, salakavala, petollinen, takana soimaava kuin

kristittyjen omatunto, vihassa mustan myrkylinen, ijäti leppymätön ja itsesi näännyttävä kuin louhikossa kiemurteleva musta kyy! Mistä on tuonen toukka tullut auringonkukan kultaiseen kupuun!

Vaan kolmas lauloi:

— On sielusi loistava kirkkaana kuin silmäini teräksinen sini ja taivaan siintoiset siipeni, kuten synnyinseutujesi hiljaa tuutivat vedet, jotka vehreäin saarten välissä lepäävät pohjattomiin pohjiinsa saakka läpivälkkyvinä, läpikirkkaina kuin valkein, kuultavin ilma. Miksi siis kuitenkin järkesi, mikä ei mitään pelkää taivaan alla, on keran pimentävä mielipuolisuuden kolkko synkeys!

— Se on meidän ansiotamme! vastasivat verkkaisessa kuorossa töllin pimeästä ovipuolesta esi-isäini mielipuolet ja sokeat henget, jotka tummana parvena olivat sinne seisomaan kokoontuneet.

Neljäs tietäjä itäiseltä maalta, kulta-siipinen, kultasulkainen, kultaa säihkyvä lauloi:

— Kultaisen kanteleen lahjoitan keran sulle. Vaan mikä on kuitenkin kultaisen kanteleen käsiisi armottomasti rikkoa!

— Se on meidän ansiotamme! vastasivat oven suusta verkkaisessa kuorossa esi-isäini synkeät henget. — Sinä olet sukumme rakkain, kirkkain, toivotuin kukka. Vaan vartesi kohoaa syvistä soista ja juuresi piilevät syvällä pimeässä, hirvittävässä mieli-puolisuuden mudassa, sinä kirkkain kukka, terälehdet kultaa, heteet heleintä, kimeltävää kultaa!

Nauroi silloin punaisin huulin metsän Ihme. Hän nauroi:

— Ei ole huikaisevinta kirkkautta ilman pilkkoisinta pimeyttä! Nauroi ja häi-lähti vehreä tukka, leimahtivat pimeydessä ihanat, vihreät silmät, paisuivat valkeat, ikiväkevät, kupuisat povet.

Äitini päänaluisiksi akkunan pielestä tuiskulumi lensi.

*

Sattui sitten synnyinpaikkeilleni kaste-reissuilleen pimeän pitäjäni rovasti, hän kysyi:

— Tokkos täällä on äskettäin syntyneitä tullut?

— Onpa niinkin! vastasi vanha akka kääkkäleuka. Onpa yksi, vaan tokkopa sitä kastettanee?

— Miksikä sitä ei kastettane?

— Siksipä ei kastettane, kun sen äiti on porttolautsa. Eikös poikaa pidä silloin helvettiin heittää?

Katsahti rovasti mahtavasti sankalasien yli alas eukkoon, vastasi verkkaisin, juhmallisesti sipisevin kielin, lapsellisen itse-tuntoisin, viero sammaltamista sipisevin kielin:

— Jaa — ei kristityn ihmisen siitä su-
reman eikä murheellinen oleman pidä, jos
kaikesta hurskaudestansa ja tuskastansa ja
piinastansa ja muusta kristillisyydestänsä
huolimatta — kun hän sieluja kaloina apa-
jaansa vaanii — verkkoonsa sattuu tulemaan
mädänneitäkin kaloja, jotka ovat sattuneet
sinne elävitten joukossa — uiskentelemaan.

Ja kastoi minut se ukko hölmö. Ei
hän tiennyt, että pirut ja esi-isäini henget
olivat minut kauan sitten vihkineet kiuk-
kuiseen, iloiseen, heikkopäiseen joukkoonsa.

Hän veteli taikapiirroksia otsaani ja
vatsaani ristiin rastiin se musta velho! Luuli
minulle hyvää tekevänsä eikä tiennyt mi-
ten pahoillani kerran olisin näistä hospoti-
pokkaisista taikatempuistaan, joilla koetti
perkelettä pienestä perkeleestä ulos manata.
Suuri, läpi ikäni kestävä vaiva minulla on

pestä otsaltani kasteen arkoja, kalpeaverisiä, synkkämielisiä, taikauskoisia tahroja!

Että minut kastoit, siitäpä eivät metsän villit voimat veressäni sinulle ikinä lepy! Sen ennustan niin totta kuin pieni ennustaja olen, niin totta kuin ennustajan nimenkin minulle ristiessäsi annoit!

*

Emoni pienoista kohtunsa kukkaa rakasti, kun hän kerjäten ja hourupäisenä minua ryysyissä ympäri kyliä kuljetti.

Mutta ihmiset tulivat ja sanoivat hänelle:

— Oi voi, eipä se raukkasi koskaan voidulla onnelliseksi. Isätön hän on ja sinä olet portto ja älytön mielipuoli. Kuinka hän siis voisi koskaan onnelliseksi tulla!

Silloin äitinikin ajatteli:

— Niin, olen tosiaan saastainen ja älytön. Ja isätön on hän, ei voi koskaan onnelliseksi tulla. Siksi minä hänet itsenikeralla tapan!

Meni mielipuoli äitini ryysyisenä ja kalpeana Mikaelin luo, ojensi mua käsillään häntä kohti, rukoili:

— Oi sinä, jota rakastan ja vihaan enemmän kuin ketään muuta maailmassa, kuule! Kun kesäilloin järvellä soudat ja näet veden pinnalla kaksi valkeaa kukkaa, niin — minä rukoilen sua, kiihkeässä hädässä rukoilen sua — älä koske niihin, älä nykäise ja taita niitä valkeita lummekukkia! Sillä niillä kukilla ovat pitkät varret aina pohjain mutaan ja aina kipeistä sydämistämme ne varret kohoovat, minun ja lapseni sydämistä. Jos sinä niistä kukista vedät, niin me siellä pohjanmudassa kivussa vääntelehdimme, ja jos sinä ne kukat taitat, niin heleä veremme taitetuista varsista ulos purskuu. Oi älä tee sitä, älä tee sitä, että sydämemme veden alla saisivat kukkain kautta kasteen ja auringonpaisteen sulon.

— Voi, sydämeni suruun halkee, silmäni itkusta puhkeevat. Oi rakas, rakas vesi, viihdytä sydämiämme, sillä hän taittaa, inhoten repii ne hurmehtivat sydäntemme kukat.

— Mä vannotan sua Mikael: älä koske niihin kukkiin, niin totta kuin itse lepoa kerran kaipaat!

Niin uhkasi äitini minut ja itsensä tappaa. Mutta viisaat ihmiset veivät hänet papin luo.

Saarnasi paksu pappi, purki vatsastaan kadotuksen myrskyn ihmisten yli, letkautti kurkkuaan hurjasti eteenpäin kuin laulamaan ärsytetty kukko, silmät ummessa ja tulipunaiset posket pullollaan sylki suustaan kauheita sanoja, väliin tikahtumaisillaan henkeä mahaansa jälleen kiskaisi, taas pahoin pauhasi. Peljästyi äitini, alkoi uskoa ettei hänellä ollut oikeutta itseään ja mua surmata.

Oh, hän halusi vapauttaa minut elosta, jossa en ihmisten ennustusten mukaan koskaan onnelliseksi tulisi. Vaan hän ei saanut, ihmiset kielsivät hänet mua vapauttamasta . . .

Silloin hän pakeni mua ja surmaamishaluaan, silloin hän heitti minut yksinäisen torpan sänkyyn ihmisten valtaan, itse hän yksin kerjuuteille pakeni.

Sen olivat inehmot säälistelyillään saaneet aikaan.

Oi äiti, hyvin olisit tehnyt, jos olisit surmannut minut. Olihan se oikeutesi, oma veresi ja lihasihan olin!

Oi kohtalo, Ihme, hyvin teit, että minut säästit. Ihana on elämäni ollut.

*

Heikkopäinen on äitini ollut, lukenut ulkoa „rakkauden“ apostolin Ilmestyskirjan myrkyllisiä, vihaavia ihmeitä, luullut itsensä syntiseksi, nähnyt edessään pirun pukkina määkivän ja punaisten helvetin haarujen itseään kohti kurottelevan liekkien keskeltä, vanhan testamentin pirulta riivattujen aikaa on hän elänyt.

Väliin on hän tullut aivan raivohulluksi. Silloin ovat ihmiset kulettaneet häntä velhojen — vuoroin metsän runoja popottavain noitain, vuoroin käskyjä popottavain pappien — luo, mutta lääkärin luo eivät koskaan.

Oli äitini raivohullu. Muudan ystävä-hölmö vei hänet avuttoman metsänoidan luota papin tykö, sanoi:

— Kas nyt, tee tämä terveeksi jälleen, koska sairaaksikin teit!

— Kuka on sanonut, että minä hänet sairaaksi tein? kysyi pappi.

Metsänoita sen oli sanonut. Mutta sitäpä ei ystävä-hölmö tohtinut papille ilmaista. Hän sanoi:

— Itse vain arvelen, että sinä sen sairaaksi teit!

— Ka miten minä hänet sairaaksi tein?

— Kun saarnatuolista kolme kertaa rajusti huusit: mee, mee, mee! Minäkin säikähdin, ammuin sitten tämä syntinen. Millä kipeeksi tehdään, sillä myös terveeksi tehdään. Huuda uudelleen: mee, mee, mee!

Ja pappi ymmärsi neuvon viisaaksi, huusi jälleen ankarasti:

— Mee, mee, mee varkaat, murhaajat, portot ja huorin tekijät helvetin tuleen vi-
kapäät olemme!

Äitini tuli yhä sairaammaksi silloin. Tämän on minulle maalaisvanhus kertonut.

*

Mikael on synnyinpitäjästäni pois muuttanut. Hän on rikas, uskonnollinen ja alakuloinen, siksi myös kunnioitettu mies. Emolleni luulivat ihmiset tekevänsä hyvää pelastaessaan hänet helvetistä, mihin olisivat hänet syösseet, jos olisivat hänen antaneet tappaa itsensä ja lapsensa. Niin johdonmukaisia ovat ihmiset.

*

Kellervän ihana säteily hourun Mataleenan kalveiden kasvojen ympärillä iankaikkisesti kosta huutaa!

HULLUJEN LAULU.

Se oli valheellinen satu Mataleenasta, unelma synnyinseutuni ihanassa suvessa.

*

Kun minä kerran nousin alhaalta laaksoista suviasunnoltani korkeille kylävaaroille, niin yllätti minut kyläraitilla yhtäkkiä rankka sade.

Sinisen musta pilvenmöykky oli kohonnut kaukaa yli rauhattomain selkävesien ja ampui tuhansia välkkyviä vesinuoliaan rapisten kukkuloille ja laaksoihin. Minut yllätti rankka sade.

— Menen tuonne raitin mutkaan ikivanhan koivun juureen! ajattelin. Koivu minua on usein ohi kulkiessani paahtavalta päivältä suojannut. Miksi ei sitten suojasi sateelta!

Nostin takinkaulukseni pystyyn ja aloin juosta. Mutta kuinka minä juoksin ja juok-

sin ajatellen: pian olen vanhan ystäväni suojassa! niin ei koivua näkyviin tullutkaan. Mihin se on hävinnyt? ajattelin. Katselin juostessani ympärilleni: ei koivua näkynytkään. Minä olin kuin eksynyt. — Tällä kulmallahan koivun pitäisi olla! ajattelin. Minne se nyt on joutunut?

Silloin huomasin tien vieressä kasan valkeita lastuja ja paksun, vasta taitetun kannon. Sydäntäni viilsi kuin raskaan, kiiltävän piilun terä. — Ah! ajattelin; he ovat hakanneet pois vanhan tuttavani, koivun, jonka varjossa monasti lepäsin, joka hopeisena jättiläisenä välkkyi ja suhisi yli ylhäisten vaarain!

Tarkastelin sateessa kantoa. Kannon vierellä oli kasa lastuja ja vankkoja naavaisia oksia. Minä huokasin itsekseni, toistin: — Ne, siat, ovat tosiaan hakanneet pois rakkaan koivuni!

Pitkän ajan seisoin sateessa entisen koivuni paikalla. Olin hölmistynyt. Kun asutuilla vaaranteilla ympärilleni katselin, niin heräsin kuin unesta, havaitsin, että synnyinvaaroilleni oli jo syksy tullut. Kesäprinssin aika oli ohitse. Pian tulisi minun matkustaa täältä pois, jättää houru äitini yksinäiseen korpeen. Minä pelkään sano-

mattomasti sydänmaan talvea, vereni rakastaa auringonpaisteessa loistavia suvivaa-roja.

Tarkastelin ympärilleni. Ruisvainio syltä korkean kiviaidan takana oli jo karhealla sängellä ja kuhilaat kyhjöttivät märkinä ja alakuloisina lannankellertävällä pellolla. Minä hämmästyin. Näin pianko suvi menikin!

Sade riensi pian ohitse, aurinko alkoi jälleen paistaa, mutta kalpeana ja lämmötömänä kuin syksyllä ainakin, heikosti valaisten autioita, lauluttomia peltoja, joilla vain joku varpunen kuhilaan huipussa yksikseen tirskahteli. Minne pääskyt ovat kadonneet? Ei tuoksuen lainehtinut vihervän välkkyvä vilja, eivät kiiluneet siniset ruiskukat, ei edes talkooväki kahisevassa viljassa hälisten kuhissut. Jöröinä ukkoina karsaasti katselivat minua aumat aituuksistaan.

— Onko nyt tosiaan jo syksy? ajattelin. Näin yhtäkkiäkö minä sen tulon tosiaan havaitsin! ajattelin ja hienoin silmiäni kuin luullen näkeväni haikeaa, pahaa unta.

Lauluttomana, sydän sanattomana kuljin kyläraitilla edelleen. Havaitsin että raitti oli lokainen ja siivoton, ei auringonpaisteinen hieta jalkapohjia lämmittänyt. Tuohon oli tien lokaan nääntynyt valkea kaaliper-

honen, siivet olivat poljetut rikki, joku kul-
kija oli sen kuoliaaksi tallannut.

Eivät kyläraitin varrella loistaneet enää
monet kirjavat kukat. Sananjalat tien vie-
rillä olivat madot syöneet ruosteisiksi ja rus-
kettuneiksi, viholaiset maantienojassa nuok-
kuivat väsyneinä ja harmaina kuin tuhka
tai mustina kuin noki. Siat kulkivat han-
got kaulassa vastaan kyläraitin piennarta
pitkin hiljaa röhkien ja kaluten kuihtunutta,
lyhyttä ruohoa. Joku sirkka vielä näky-
mättömissä uupeneesti soitti. Sirkka aina
syksyä merkitsee.

Korkealta vaaralta näin synnyinkyläni
edessäni kuin jättiläislautasella ikään, lan-
nankeltaisia, aumaisia sänkipeltoja äärettö-
miin asti, niiden välillä savuavilta riihiltä
yhä toisille riihille kierteli raitti laulut-
tomana ja harmaana. Riihet lämmiten pul-
lauttelivat otsaansa pitkin levottomia sau-
huja, kauas leyhyi kuivattujen olkien ras-
kas, riihinen haju.

Ja hyvänen aika, kaukana ilman ran-
noilla jo vaarat vähin kellersivät! Etäisten
vaarain ja synnyinkukkulaini välillä pohisi-
vat levottomina sisämaan vedet välissä saar-
ten, jotka olivat tuuliset ja harmaat.

Oh, onko syksy tosiaan tullut! Pian minun täytyy paeta täältä pois suuriin, kimaltaviin kaupungeihin, en jaksa nähdä hopeaista synnyinkylääni vallassa hirvittävän pimeyden ja vankina talvisten hankein.

Kuinka voivat nyt jo kellertää ilmanrantain vaarat, mitkä kesällä siintivät utuisina kuin ihmeellinen sauhu? Kuinka kohisevat kolkosti harmaan haikeat selkävedet, jotka suvella auringonpaisteessa säihkyivät avarina, huikaisevina kuin taivaan tulien hopeainen kisakenttä. Huikaisevasta selkävesien hopeakiehesta synnyinkyläni kukkulat kohosivat tuuheina, vehreinä ja tuoksuvina kuin lumoten merien helmasta satujen ihmeelliset utusaaret.

*

Ja siihen aikaan minä istuin synnyinharjullani jonkin rikkaan talonpojan kamarissa hanuri polvillani kun ylhäinen aurinko paistoi, avonaisten akkunain uutimia tuuli leyhytti, sisälle kävi apilaspeltojen upean väkevä tuoksu. Loistivat akkunalla ruusut ja punaiset palsamit.

Selkävedet kimelsivat akkunasta edessäni kaukaa kuin kiehuva kulta, minä soi-

tin auringolle ja kukkain tuoksulle väkevää, kevytmielistä, ikivaltaista laulua, rakastin kesäisten ihmisten hymyileviä katseita, sukuni vanhoja, valheellisia, synkänylpeitä satuja sekä viinalasia ja suuria sinisiä kahvikuppeja, joiden kyljissä kiilsivät hopeiset kukat ja kultaiset kirjoitukset.

Mutta nyt on syksy, ihmisten silmät ovat kummallisesti samenneet. Minne ovat hävinneet akkunoista heleämpunaiset kukat? Lakastuneet ovat tanhuilta ikkunain alta punaiset unikat.

Muistan monen illan, jolloin ystäväini keralla kohosin kesäasunnoltani, harmaalta myllyltä, ylhäisille vuorille ilon pitoon. Purpurainen iltaruso värisi kaukaa yli tummuvain katonharjain, lukemattomain kaivonvinttien ja tuulimyllyjen, me kokoonnuimme kyläkeinuille ja sytytimme sinne tuliroviot hulmuamaan korkealle taivasta kohti. Me pullot käsissä tanssimme rovion ympärillä huiman hullunkurisen metsäläistanssimme ja seuraavana päivänä myöhään me nokka kokkojen noessa heräsimme Remulaisen rakaina poikina korsujen tuoksuvissa heinissä tai kylällä auringonpaisteisissa kamareissa.

Loistivat tanhualta kamarin akkunan alta unikat. Minä olin aamuhetkessä ylen

onnellinen ja aloin vuoteellani hyräillä aamurukoustani ylhäiselle elämän haltijalle, taivaan ukko Jumille.

— Oi sinä vanha, vankka ukko Jum! minä hyräilin. Sinä, joka huimaavan ihannalla taivaan kannella astelet sinisissä sukissa ja kirjavissa kengissä, körttiröijyssä ja rohdinhousuissa, sinä pietisti, tosin syntien tähden itkusilmäinen ja alakuloinen, mutta kuitenkin pitkämielinen, paljon anteeksi antava ja sangen hyvä!

— Joka et juuri kernaasti suvaitse nurkka- etkä julkisia tansseja, joka järjettömyytenä pidät niiden lastesi juominkeja, ket eivät halua elämänsä saitoina säästää, joka kuitenkin niin usein olet antanut anteeksi hetkiseen iloon juopumiseni, mua kantanut käsilläsi kera korven villin Ihmeen, vain yhtä nyt rukoilen mä sulta!

— En rukoile, oi taivaan vanha taatto, päästä sinisen taivaslakesi päälle hopeisten tanhuiden ympäröimiin kimeltäviin kultapirtteihisi, kartanoihisi kultaisiin. Vaan mä rukoilen saada jäädä ijäksi tänne alas synnyinkyliini, ylemmä seutuja monia muita.

— Rukoilen että kun ehtoolla aika humalassa uneen vaivun, en heräisi päivään uuteen ja kimaltavaan enään, vaan nukkuisin

purppuraiseen uneen, nähden synnyinseutuni jumalaisesta suvesta nuoren jumalan hymyilevää, riemuitsevaa unta.

— Anna otsaani kolaus tulevana tuoksuavana yönä huulillani viinalammikko vielä, virsut jaloissani ja karvainen rinta paljaana kuin karhun pojalla, kun mahtava metsäsämies sen yhtäkkiä kaataa. Ja anna minut haudattaa synnyinkyläni korkeimmalle vaaralle kimaltavan ikikoivun siimeiseen juureen!

— Kun kesäilta on, niin hautani koivusta kaste tippuu alas raskaina, hopeisina pisaroina, valuu rinnalleni valkeina, mahlaisina helminä.

— Ah, älä koskaan anna minun koivuni alla hetkeäkään levätä minkään papin, virkamiehen tai kalpeanenäisen tietoviisaan, älä yhdenkään muukalaisen vierasta kieltä puhuvan, olkoon se sitten venät tai ruotsi, sillä minä rakastan raitista, kummallista luonnon humua. Vaan anna lepokivi siellä kuljeksijoille, kevytmielisille, koteja halveksiville juupoille, hennoille haaveksijoille, hurjapäille naurajille vain! Heidän polttaville silmäluomilleen sä varista minun koivustani vilveä, palsaminen kaste ja suhise ikikoivun lehvistä heidän sieluilleen mahtava, leikilli-

nen, poikamaisen levoton, ylpeän humiseva hullujen laulu kuten humaltuneena laulaisi se koivu!

— Oi anna minun kuolla humalassa ja huulillani viinalammikko, virsut jalassa ja rinta paljaana ja anna minut haudattaa kas- teisen, kimaltavan ikikoivun juureen!

Niin minä rukoilin. Vaan nyt on jo syksy tullut ja sen koivun, jonka alle uneen toivoin, on kaatanut raskas, tyly, välkkyvä kirves.

Siis minun taistella täytyy!

*

Istuin syysiltana kesäasunnollani mylly- pirtissä. Liedessä loimusi tuli.

Pimeys ammotti ulkoa mustista akkuna- ruuduista, punaisina ja kuparinkarvaisina kuvastuivat ruutuihin lieden hyppelehtivät liekit.

Pirtti oli hämärä ja hiljainen. Seinä- kello naputti nurkkansa varjosta verkkaan ja alakuloisesti. Ulkoa tohisi tuuli, kohisi syksyinen koski kihiseviä vaahtoja pärskyt- täin ja kivikossa kumisten.

Yksin istuin, sydämeni oli kipeä. Huo- menaamuna olin matkustava suviseuduiltani pois.

Mielipuolena jää Maataleena äärettömän korven kohisevaan pimeyteen sairautensa piinattavaksi veljeni luo tölliin, jää epätoivoiseen otteluun kohisevaa, pimeää korpea vastaan. Minulla on sydämessä maailmalle hillitön, kiduttava, näännyttävä kaipuu.

Syysillassa tulen ääressä istuin, tuuli viheltäen alkoi ujeltaa, mustina ja punaisina hulmahtavissa ruuduissa sade rapisi. Kaukaa huohui pyhä, peloittava korpi, seinäsirkka hiottavassa lämmössä soitti uuvuttavaa, mustaa, haikeaa syksyn virttä.

Oli silloin kuin olisi karsinan pimeys vierelläni oudosti avautunut ja alkanut säteillä, minä näyn näin.

Avartui pimeys, seinätön ilma ja yö vain olivat ympärillä, mutta yössä kasvoivat viinapuut ja kummallista viheriää valoa hohtivat, viiniköynnösten rypäleet nuokkuivat paisuksissa yli pöydän, jonka ympärillä piti iloaan suuri pöytäseura.

He puristivat rypäleistä kimeltävää nestettä ja tiputtiaat maljoihin keveihin, kultaisiin. Toiset heistä olivat mustiin puettut, toiset purppuraisia ja kimaltavin käädyin.

Olivat toisilla kasvot kalvaat kuin liitu, mutta ohuilla huulilla hymy karu ja ylpeä

kuin toivottoman iva. Toisten valkeat otsat kaartuivat vankkoina ja terveinä ja katseet sinisinä, väkevinä leimusivat. Muutamain silmät kiiluivat pirullisen pieninä matalain otsain alta, heidän huulensa verevinä paloivat, kun kultaisten pikarien janottava neste niitä poltti.

He olivat haamuja, hulluja, minun sukuani, minun laisiani, jotka vehreiden rypäleiden alla juhlivat. He olivat eläviä ja kuolleita, ystäviäni, jotka viinapuiden varjossa juhlivat.

Ja minä luulen, että siellä juhlaseurassa istui myös itse Saatana; jollakulla kaartuivat näet hartioista mustat, kummallista valoa kuin jalokiviä kimaltelevät siivet.

Minä luulen että ylinnä pöydän päässä istui korven villi Ihme, nainen alaston ja lumivalkeassa kädessä malja, huulet loistaen kuin kaksi tuoretta haavaa, silmät leimautuen vihreää sähköä ja povet hekuman väkevinä paisuen.

Ja hullujen pöytäseura, sekä edesmenneitten että elävain, joiden ohimoilla orjantappurat kukkivat, minulle kimaltavia, kili-seviä maljoja kohottivat ja ne lauloivat:

— Terve, Mataleenan poika, jälleen tais-
teluun, sukusi kultainen kukka sinä, jonka
käsiin on hullun suvun pian särkyvä kan-
nel suotu!

— Terve, Mataleenan poika! Kun ho-
pean säteilevistä synnyinkylistäsi lähdet,
niin syysöiden pimeydessä muistat meitä!

— Kun pimeydessä käyt ja pistävän
orjantappuraruunun tahallasi ohimoillesi kie-
dot, niin se ruunu myös ylpeyttäsi veripu-
naisena kukkikoon! Ruununsa okaat yl-
peät kukkasilla peittävät, eivät ole alhaiset
koskaan näkevät oikaiden pistävän verivii-
ruja ylpeäin ohimoihin: okaat ovat peitossa
kirkkaiden kukkain!

— Terve, Mataleenan poika, hullu hul-
lujen joukossa kuten mekin, terve täysveri-
nen pakana!

— Pakanoita me olemme, me hullut.
Emme kuin ristityt taivaan ukkoa palvele
emmeikä taivaasensa kuoltuamme toivo. Me
teemme itsellemme epäjumalia monta kuin
pakanat vain ja kuin pakanat me kumar-
ramme aurinkoa lämmintä, säteilevää, su-
vista, palvelemme kirkasta kuuta, sinistä tai-
vasta, ylpeitä naisia, viinaa ja hetken riemu-
kasta rauhaa joukossa toisten pakanain. Mutta
vielä kauniimmin palvelemme myrskyisiä

syysöitä, joissa ei tähtikään tuiki, joissa yksin ja ystäviä halveksien, ilman lauluja ja viinaa sytytämme yön valoksi oman uskomme punaisen hulmuavat, synkeät soihdut!

— Monta on meillä kuten pakanoilla jumalaa. Tai oikeammin on meillä vain yksi: ponnistelu rajattoman, hillittömän vapautemme edestä. Vaan ei ole jumala se orjain!

— Yksi on jumala meillä: ääretön, hillitön, loputon, lepytön vapaudenkaipuu niinkuin aaltojen meren myrskyävällä, kimeltävällä selällä. Tai oikeammin, ei ole sekää jumala mikään, se kaipuuhan olemme juuri me itse.

— Itse on jumalana meillä, eikä se jumala paljon meiltä vaadi. Vain uhkaa ja uhmaa ja armon halveksimista kuin taistelevilta pedoilta, ei uskoa hyvään eikä pahaan.

— Emme näkymätöntä taivasta toivo. Maasta me olemme, maa on jumalamme, halpa on taivaan valtakunta silmissä meidän! Kallis, kultainen on meille tomu maan, jonka päällä astumme, jota ylpeäksi viljelemme, jonka hietaiseen helmaan vaivuttuamme sydämemme hurme höystää tulevien polvien viljan.

— Ja elon tiellä kerran jos pahoin ruhjoudumme, niin ei meitä rangaissut nöyräin jumala kuten nöyrät ehkä luulevat. Ruhjouduimme siksi, että se on aina selvä seuraus kun teimme kerran oikein. Sillä ruhjotuiksi me tahdomme tulla, se on elämämme niinkuin saarretun korven pedon ottelu metsämiestä vastaan. Vaan ylpeytemme, ah se punaisin kukin seppelöity, ijäti ruhjomaton on! Me hullut, me paholaisten ylpeä, kapinallinen seura!

— Emme etsi taivasta päämääränämme, hullut. Maassa ja elossa määrässämme jo olemme: riemussa ja vainossa. Turhaa on heittää hopeita, helmiä hukkaan tuumiskellen eloja pilvein yläpuolla. Ja kuitenkin tuumiskelemme! Mitä on elävillä kuolleiden joukossa? Elävät kylvävät kukkasilla taistelujensa tantereen, maan!

— Hämärä on elon ohjeemme ja tuiki selvä sittenkin: iskeä ja uskaltaa kylmästi ottaa vastaan iskujen surma. Sävelten soudessa astumme pystyin päin turmiomme kuiluihin, hullut, itsetunnon ylpeys on ponnistelujemme ruhtinaallinen palkka.

— Emme mitään periaatteita elämässämme seuraa. Konsa sana, aatos on kuollut, silloin se kalpeana, kylmänä ruumiina

sääntöjen kolkossa arkussa viruu, silloin on se periaate. Emme me ruumiilta ohjeita toivo ja kuolemaa, periaatetta, kunnioita. Elämää me kuulemme, hetkemme väikkyvät vaistot saavat kiitoksemme, rukouksemme ja sydäntemme palavat suitsut.

— Syystuuli kohisee, pimeistä metsistä outo kammo kulkee, kylmänä ja raakana sumu laaksoissa vyöryy, kaukaa leimahtelevat kalevan valkeat kuparin punaiset ja äänettömän salaperäiset, oudot. Inehmot jo kokosivat elonsa aumoihin ja riihiin. Missä on talvesi vara, Matalleenan poika, joka suvesi sirkkana sirisit? Taivaan linnuilta kysy. He iloiten elävät — kunnes kuolo heidät korjaa.

— Se on meidän hullujen elämä kuin taivaan lintujen! Joilla ei syntiä ole, on vain kahleiden pelko. Se meidät musertaa kun ensin me monet kahleet musertaneet olemme. Joita ei saada lainkaan syyllisyyden tuntoon ja maksamaan annerahoja anteeksi antajain kukkaroon. Joilla, synnittömillä jumalain pojilla, on vapahtajia kaksi, ei vain yksi: oma kärsimisensä halu ja surma, ne vapahtajamme ovat! Jotka emme raamatuita muuta kuin vihataksemme tutki, sapattia pidä tai aina viikon päästä kirkkoon

käy. Jotka työtä teemme silloin, kun leimahtaa oman uskomme Pyhä Henki, jotka makaamme harmaat aret, silloin kun muut talvea peljäten pelloillaan hikoilevat ja kyynelin kastavat auringon paahteessa nääntyvää viljaa.

— Me hullut, me, jotka emme puhu olemattomasta synnistä ja tarpeettomasta jumalan armosta emmekä herkkäuskoisten sanoja oikeudesta, totuudesta! Jotka emme tiedä, mikä on oikeus, totuus, emmekä niitä tarvitse tietää. Omat, epämääräiset sanamme oikeuden ja totuuden sijassa ovat meillä: kukistumaton kiihko kestää pöyhkeästi ja valittamatta vaivat ja ne tehdä henkensä mahdollilla hassun naurettaviksi. Emme toivosta, voitosta puhu, emme maailman parnemiseen usko: maailma on nyt jo ylen ihana ja hyvä. Vain taistelusta ja kaikki palkitsevasta ylpeydestä me puhumme, hullut. Ja järkemme kirkastukoon kuin terä säilän, jolla on taisteltu paljon, älköönkä meille tuskaa tuottako mikään muu taivaan alla kuin ehkä se, että meitä sittenkin mahdollisesti aroiksi ajatella uskallettaisiin.

— Me emme ole liian kuuliaisia lapsia, me hullut. Me nousemme vanhempiamme vastaan, meissä on kapinoitsijain rikollinen

henki. Me jätämme hourut äitimme yksin ja avuttomiksi erämaan tölleihin, me kartamme holhoojiamme, jotka koettavat tehdä meistä kilttejä, vanhoja teitä tallaavia onnen lapsia, me karkaamme kunnioitettujen, vanhalla auktoriteetillaan mahtailevain isäimme luota. Me emme isiämme siunaa siitä, että he ovat meille elämän antaneet, jos he ovat meidät siittäneet kunnioittamaan laitoksia ja palvelemaan herroja, joita me inhoomme vankiloina ja vanginvartijoina, jotka meille vastenmieliset ovat, jotka me oman onnemme uhalla alas suistamme ja sijalle kohotamme halumme mukaan uudet, tilavammat, säteilevämmät linnat ja templit. Me olemme jumalat, luojat, luomisen voimat me hullut! Emmekä me vanhan repimisestämme pyydä palkaksi menestystä ja pitkää ikää: kuta aikaisemmin sorrumme, sitä kauniimmin me eläneemme tiedämme, sitä suurempi oli se vanha rakennus, mikä särkyessään meidät raunioihinsa hautasi.

— Ja sama on meille, jääkö kuoltuamme rakentamastamme kiveä kiven päälle. Työmme arvo on vain siinä, että se meitä itseämme aikamme tyydytti. Mitä koskee enää kuolleita pystyttämänsä muistomerkkien ikä!

— Emmekö me tottele kieltoa: älä hukuta, tapa, vihaa! Me vihaamme kuten ihmiset aina, oman elomme uhalla myrkylisesti me vihaamme vanhuutta alati vakavaa, punnitsevaa, säädyllistä, nöyrää, hillittyä, kalpeasieluista, siivoa. Totta totisesti, me väkevän, ylpeän veremme hillittömään ja vihaavaan kuohuun hukutamme joka hetki nääntyviä, kuivettuneita, kukattomia tantereita. Ja kuiva tanner, minkä yli henkemme koski on kerran kohissut, on vihannoiva ja kukoistava taas kuin keväinen keto.

— Suursanaisia tahdomme olla me hullut! Emmekä vielä läheskään kyllin suursanaisia ole, sillä sanamme ovat niille, jotka kuohuvat väkevinä koskina kuin mekin, nuorille, jotka vanhaa alleen suistavat. Eivät ne ole teille, te nääntyneet, heikot, vihannomattomat, kuivettuneet tantereet, te vanhat! Totisesti, me tiedämme mitä tuleva polvi kaipaa!

— Me hullut, me puollamme yhteiskunnan hylkiöitä, roistoja, porttoja, varkaita, vankeja. Olivat he kuitenkin kerran lahjakkaammat, väkevämmät kuin muut, heistä olisi kasvanut ylpeitä, komeita kukkia, ellei näivettyneiden tannerten ahdassieluinen kuivuus olisi heiltä tyyten kieltänyt sitä elin-

nestettä, jota ilman ei kauniiksi kasveta: ääretöntä, hillitöntä, laidatonta, levotonta vapautta.

— Me kaikkein hulluimmat ja lujimmat, jotka olemme sen vapauden väkivalloin ottaneet, jumalauta: ei sitä riistetä takaisin meiltä koskaan! Sillä omatuntomme ei ole arka, iskekäämme vapautemme edestä entisiin ystäviimme, yksi kaikille, kaikki yhdelle uskollisia älkäämme olko tai liittoja rakentako. Samantekevähän on meille taistelimme yksin tai kera tuhanten. Vain siitä on arvo meillä, että kukin itse arvons itselensä antaa.

— Meillä on oppi epävarma, hämärä, pelottava, hävytön ja vihaa, ivaa nostava. Vaan kuulkaa, meidän ylpeytemme kaikelle vihalle vain voitonvarmasti nauraa, sillä olemmehan hullut, me! Niin itserakkaita me olemme, me hullut!

— Mitä on sinulla sanottavaa seuraavasta, Matalleenan poika! Tulit keväällä ihanalle syinnyinseudullesi, jossa kimaltavat vedet loiskivat satain salmien solissa, sinä näit neljänkolmatta ikäisenä sisarpuolesi, jota et ennen koko iässäsi ollut tavannut. Se sisarpuoli oli aviossa miehellä, jota hän ei kärsinyt. Sisarpuoli ja miehensä olivat kuin

kaksi samaan hirteen iskettyä ristiinnaulittua, irti eivät he toisistaan päässeet, ah, olihan pyhä jumala, se on kirkko, heidät kerran yhdistänyt. Sisarpuolesi ja hänen miehensä kiduttivat toisiaan kuin kaksi pettoa. Mies epäluuloisena juopotteli, hukkasi suuren omaisuutensa viinaan ja vieraille naisille, vaimo käytti vieraita miehiä. Niin sai sisarpuolesi pahamaineisen nimen; sehän on meidän hullujen kunnia!

— Sinä, Matalleenan poika, tohdit asua ja liikuskella yhdessä pahamaineisen sisarpuolesi kanssa. — Herra jumala! alkoivat oitis lihavat matamit ja siveät, hienot rouvat supista. Kuinka kävelee ja asuu tämä nuori kirjailija yhdessä tuon pahamaisen naisen kanssa! Sitten he kuulivat että olit pahamaineisen veli. Ja he rauhoittuivat, naurahtivat. Niinkuin itse pääasia, heidän kirottu halunsa toisten asioihin sekaantua ja niistä lörpötellä, olisi täten lainkaan muuttunut! Niinkuin sinä, Matalleenan poika, rahtuakaan koskaan välittäisit siitä, vaikka he miten pahamaineisten kanssa yhdessä asuisivat ja liikkuisivat! Mitä se sinuun kuuluisi? Mitä arvelet tästä, Matalleenan poika?

— Niin, me hullut, me kävelemme ja asumme yhdessä juuri ja etupäässä vain pahamaineisten kanssa, pahamaineiset ovat hyvämaineisia meille, me annamme palttua tyhmän jumalan, kirkon, yhdistämisille ja eroitamme toisistaan riitelevät, toisiaan turhaan raatelevat aviopuolisot niinkuin he eivät koskaan olisi toisilleen uskollisuutta vannoneet!

— Me, jotka rakastamme lihan pyyteitä ja silmäin koreutta, jotka kuljemme puolen vuoden tuloillamme ostetuissa punaisissa silkkisamettiliiveissä siellä missä muut arkitakeissa hikoilevat. Jotka siivottomina ja kasvot partaveitsen säästäminä, kauluksitta, likaisessa paidassa ja paljain jaloinkin ilmestymme sinne, minne muut vaaleimmissa leningeissään kokoontuvat kalpeiden ilojensa pitoon, me hullut tulipunaisissa, kultanappisissa liiveissä ja repaleisissa housuissa, me tahdomme aina olla jotain vastaista kuin muut. Meidän elämämme on olla aina vastalause muiden elämälle, me kevytmielisesti nauramme siellä, missä toiset puhuvat särjetyn sydämen nöyrää kieltä, emme ihmisten turmelusta valita me, mutta arkamaista hartauttaan sadattelemme, me hullut. Ja surun ilmaus on meistä häpeäl-

lisempää kuin rukouskin! Ja jos me taiteilijoita olemme ja taide tahtoisi meitä kitumaan ilman elämää, niin me jumalamme, taiteenkin jalkoihimme poljemme ja elämän valitsemme taiteellemme vahingoksi ja olemme diletteja, jotka elämästään taiteen tekevät. Ja dekadentteja me tahdomme olla, jos muut terveydellään pöyhkeilevät, kautta jumalan: kukkuloille ja taivaan siniseen siintoon halaamme me, jotka edellisten polvien ummehtuneissa, soisissa laaksoissa syntyneet olemme! Vastustusta ja vihaa me kaipaamme kuin nälkäinen ruokaa, kuin vesi, mikä ilman sulkuja ja tokeita ei koskaan väkeväksi, kimaltavaksi koskeksi kasva!

— Tosiaan, porttoja ja pahamaineisia lurjuksia me rakastamme sekä himoja, jotka me kytkemme tai päästämme irti halumme mukaan, joita emme kutsu himoiksi, vaan voimaksi ja tiedoksi. Alati me tyhjäksi syömme hyvän ja pahantiedon puut.

— Me rakastamme ja etsimme naisia — emme papin tyttäriä hienohipiäisiä ja puhdasposkisista, jotka katselevat viattomuutta säteilevin sinisilmin ja istuvat puhtaat kädet puhtaassa helmassa — vaan naisia, joiden otsalla on pimeä, sanaton, ylpeä uhka ja huulilla helisee halveksiva nauru. Jotka

eivät hetken tullen kaipa ystävän tukea, joiden ylpeys riemuitsee sitä enemmän kuin enemmän yksin he ovat. Tohtivat he nauttia, mutta vielä tuhatkertaisemmin kärsiä, heidän kanssaan siitämme kauniita, ylpeitä, hillittömiä pakanoita perikatoonsa. Pakanoita uskontoihin ja ennakkoluuloihin taipumattomia, pakanoita kastamattomia ja vihkimättömiä vaimoja etsiviä, löydetyille uskollisia kuin suuri surma meille kerran! Me hullut.

— Sellaisia olemme me hullut, jotka rakastamme läpi ikämme tanssia, poikamaisuutta, hävytöntä iloisuutta, silloin kun muiden jalat ja ajatukset ovat arkuuden ukkomaisuudesta kankeat ja raskaat. Jotka sanomme itsemme kadotetuiksi vain silloin kun hurskaiksi ja siivoiksi tulemme ja hullun kirkkaan järkemme kadotamme!

— Ah, varokaat itseänne sedät vanhat ja viisaat, ahkeroineet ja rahoja koonneet! Sillä me olemme varkaita ja rosvoja myös, sen suuren omaisuuden, jonka te vuositoina hikipäin olette koonneet ja ahkeroina, ahnaina, surullisina olette säästäneet meille perinnöksi, sen arvokkaan omaisuutenne hilityssä arkuudessa, viisaudessa, ennakkoluuloissa, ruhtinaiden, kirkon ja yhteiskunnan

kunnioittamisessa, sen kalliin perinnön me käytämme kuin varkaat ja rosvot vain! Me myymme sen arvottomana romuna ensimmäiselle eteen sattuvalla polkuhintaan ja rahoilla me pidämme pitkin lyhyttä ikäämme monta hullujen tuhlaavaa, vapaata iloa!

— Me valehtelemme, me vannomme väärin, me kerromme teille monta valheellisen ihmeellistä tarinaa niistä, joita te vihaatte ja inhotte, me viekastelemme, käytämme loppumattomia keinoja vihatessamme teitä, te kalpeat ja sivistetyt! Me himoitsemme teidän huoneitanne ja emäntiänne, palkollisianne ja typerää lammasmaunanne! Ja ne me teiltä riistämme ja vaihdamme moneen kiehuvaan rypäleeseen pisaraan, lyhyen elämämme hulluun iloon!

*

— Ja mitä meihin kuuluu, jos te uhkaatte: jumalamme kostaa teille kerran kolmanteen ja neljanteen polveen!

— Kostoahan me etsimmekin sekä vihaa, sitä saavuttaaksemme elämme. Ja usein me olemme kolmannessa, neljännessä polvessa paraikaa jo koston alla ja — kostajina!

*

Näin lauloivat syysyössä hullut, kurja, vihattava hengenheimoni alla rypälepuiden, punaisilla huulilla kevytmielinen, kavala, kammottava hymy, otsilla seppeleet ja käsissä maljat, joihin tippui rypäleiden kimaltava neste myrkyllisenä, tulenpolttavana kuin jumalten kädestä hourupäisyyden kosto vihattujensa hurjiin, pakottaviin pääkoppiin.

Kun seuraavana aamuna varhain seisoin synnyinkyläni laivalaiturilla kauas pois lähteäkseni, niin ilma oli harmaa ja vettä tihkui, mahtavain vaarain rinteet peittyivät sateen hämärään, outoon sumuun. Kaukaa seljiltä kulkivat kohisten vaahtopäät laineet ja rannalla kiehui vesi kellervänä kuohuryöppynä hopeahelmiä räiskyttellen. Myrsky ulapalla peuhasi, raskaasti keikkuen ja epäselvästi jyskyttäen pyrki niemen takaa laituria kohti savuava laiva, joka keulansa edestä vaahtoisia kuohuja ajoi kuin talvella lumilana lunta.

Hinta 2: 75.

*K
m*

OSAKEYHTIÖ F. TILGMANN, HELSINKI 1905